ԵՐԵՍՈՒՆ ԵՒ ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 3465 — ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 27 ԱՊՐԻԼ 1883 — Ն. Տ. 9 ՄԱՅԻՍ 1883

ԳԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համար 10 մէճիտ
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 5 1/2 »
» » Գաւառաց » 6 1/2 »
Օտար Թղթատարով ղրկուած 2 1/2 լիրա
Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղրշ, երկու անգամի համար 2 ղրշ է. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կը լինի.

ՄԱՍԻՍ
ԼՐԱԳԻՐ

30 ՓԱՐԱՅ — ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ — 30 ՓԱՐԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԳԱՐ . . ՆՔ

Դուրս գնալու . . . ճամբու ծախքը խմբագրութեան
Լրագրոյ . . . կամ որ եւ իցէ գրութիւն . . . վճարի ուղղուի Կ. Պոլիս . . . Շարգ Չարշըսը Թիւ 33 Մ. . . սեակը.
Ձանքուը . . . չվճարուած նամակ չընդունուիր.
Ձգուած նամակ, յօդուած, եւայլն ետ չեն տրուիր.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Խառն. — Հեռագրական. — Ազգային լուրեր. — Քաղաքական տեսութիւն. — Հայոց Հայրապետական աթոռոյ տեղափոխութեան խնդիրը. — Թղթակցութիւնք (Նոր Ջուղա, Տփղիս). — Թերթօն Մասիսի.

Կ. ՊՈԼԻՍ 27 ԱՊՐԻԼ

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Բորթուգալի նորընտիր դեսպան Գ. Վիքոնթ Քարնիտ երէկ յատկապէս ղրկուած պալատական կառօք Եըլտըզի կայսերական պալատն երթալով Վեհ. Սուլթանին ներկայանալու պատիւ ունեցաւ և իւր դեսպանական վկայագրերն, ինչպէս նաև Բորթուգալի Թագաւորին մէկ ինքնագիր նամակն ու ղրկած պատուանշանը մատոյց Ն. Կ. Վեհափառութեան։ Մեծ Եպարքոս Բարձր. Սայիտ փաշա, Սպարապետ Ղազի Օսման փաշա և Արտաքին գործոց նախարար Արիֆի փաշա ներկայ էին սոյն ընդունելութեան։

Դեսպանին մեկնելէն յետոյ՝ արտաքին գործոց նախարար Արիֆի փաշա առանձնակի Վեհ. Սուլթանին ներկայանալու պատիւ ունեցաւ և կէս ժամու չափ տեսակցեցաւ Ն. Կ. Վեհափառութեան հետ։

Մեծ տէրութեանց դեսպաններն երէկ ժամ 11ին միջոցները Բ. Դուռը գումարուելով՝ յետ երկար խորհրդակցութեան՝ ժամ կէսին միջոցները ստորագրեցին վասա էֆէնտիի Լիբանանու կառավարիչ անուանման տեղեկագիրն։ Անգղիական դեսպան Լորտ Տըֆըրին եւս ներկայ էր։ Ըստ այսմ՝ բոլոր մեծ տէրութիւնք հաւանութիւն տուած լինելով վասա էֆէնտիի Լիբանանու կառավարիչ անուանման, կայսերական հրամանագրին ելնելոն կ՚ըսպասուի ի մօտոյ։

Իսթէքն Էքսբրէս կ՚ըսէ թէ Լիբանանու խնդրոյն առթիւ կիրակի օրը Բ. Դուռը գումարեալ դեսպանախորհրդոյն մէջ Ռուսական դեսպան Պ. Տը Նէլիտոֆ ուշադրութիւն հրաւիրեր է հետեւեալ չորս կէտերուն վրայ, որք՝ Լիբանանու կազմական կանոնագրին տրամադրութեանց հակառակ՝ դեռ չէին գործադրուած։ Այս կէտերն են. 1. Վերաքննիչ ատենի երկրորդ նախագահի մ՚անուանումը. 2. Վարչական խորհրդոյ նախագահին օգնականի մ՚անուանումը. 3. Մինչդեռ ըստ կազմական կանոնագրին՝ միլիս զօրքն ամեն ազգերէն առնուլ հարկ է, միայն երկու ազգերէ առնուած է յարդ, 4. Լիբանանու հիւսիսային կողմը գտնուած գաւառակ մը, որ ըստ կազմական կանոնագրին՝ Լիբանանու կը վերաբերի, ցարդ Լիբանանու կառավարչութեան իրաւասութենէն դուրս մնացած է։ Պ. Տը Նէլիտոֆ իւր այս դիտողութիւնները յիշատակագրով մը Բ. Դրան և դեսպանաց հաղորդեր է նախընթաց կիրկուն։

Անգղիական դեսպան Լորտ Տըֆըրին վաղը Վեհ. Սուլթանին ներկայանալու պատիւ պիտի ունենայ։

Հելենաց Օլկա Թագուհին երէկ երեկուն ժամ 11ին Դարդանելի նեղուցէն անցած լինելով՝ այս առաւօտ մայրաքաղաքիս նաւահանգիստն հասաւ և կէս ժամ կենալէ յետոյ ճամբան շարունակեց յՕտեսա։ Կայսերական պալատան մէրասիմպէտ Միւնիր պէյ Վեհ. Սուլթանին կողմէ շնորհաւորելով ողջունեց Թագուհին։

Դեսպանատանց Ա. Թարգմաններն երէկ առաւօտ իտալական դեսպանատունը գումարուելով խորհրդակցեցան այն պատասխանին վրայ՝ զոր դեսպանք պիտի տան Բաթանեթի օրինաց նկատմամբ Բ. Դրան ղրկած վերջին շրջաբերականին, որոյ թարգմանութիւնն է հետեւեալը.

«Բաթանեթի օրինաց նկատմամբ բարեկամ տէրութեանց հետ տեղի ունեցած բանակցութեանց և Պոլսոյ դեսպանաց ըրած յայտարարութեանց վրայ՝ բոլոր դժուարութիւնք անհետ եղած են։ Հետեւապէս Բ. Դուռն որոշած է որ այս օրէնքն 1883 Յունիս 1/13էն սկսեալ գործադրի։

«Այս որոշումը Ձեր վսեմութեան ծանուցանելով՝ կաղաչեմ որ Ձեր ազգակցաց տեղեկացնել բարեհաճիք։»

Կըսուի թէ դեսպանք պիտի պատասխանեն թէ Բաթանեթի օրէնքը թէպէտ սկզբամբ ընդունած են, սակայն կը կարծեն թէ չկրնար գործադրիլ մինչեւ որ տէրութեանց ըրած դիտողութիւնները չպարզուին։ Անգլիա կ՚առաջարկէ որ Բաթանեթի տրոց հաւաքման գործն Օսմ. ընդհ. պարտուց վարչական խորհրդին յանձնուի։ Իտալիա կը խնդրէ որ Բաթանեթի օրէնքն ամեն երեք տարին անգամ մը վերաքննելի լինի։ Ռուսիա և Պարսկաստան կը խնդրեն որ հիւպատոսք միջամտեն յիշեալ տրոց գումարն որոշելու համար, հարկատուք դասակարգի բաժնուին և ե․․․ֆ․․․բե․․․ը ջնջուի։ Աւստրիա կուզէ որ մեծ քանակութեամբ վաճառող Աւստրիացի վաճառականք ազատ լինին Բաթանեթի տուրքէ, ըստ որում Վիեննայի Օսմ. վաճառականք եւս Բաթանեթի տուրք չեն վճարեր հոն, և միանգամայն կը խնդրէ որ ամեն վէճ առեւտրական ատենին առջեւ կարգադրուի, ուր հիւպատոսք օգնեն իրենց հպատակաց։ Սպանիա՝ Իտալիոյ և Անգլիոյ կարծեաց կը հետեւի։ Ֆրանսա կըսէ թէ միւս տէրութեանց ըրած դիտողութիւններուն մասնակից է։ Մանր պետութիւնք կանխաւ յայտարարած են թէ կընդունին ինչ որ մեծ տէրութիւնք ընդունին։

Արդէն ծանուցած ենք թէ Բուլղարիոյ Օսմ. երկաթուղեաց արտօնատէր Պ. Հիրշ նոր շինուելիք երկաթուղեաց արտօնութիւնն ստանալու համար բանակցութեան մտած է Բ. Դրան հետ։ Իսթէքն Էքսբրէս կ՚ըսէ թէ Պ. Հիրշ իւր գործակատարաց միջոցաւ՝ անցեալ շաբթու Բ. Դրան յիշատակագիր մը ներկայեր է, որ կ՚առաջարկէ իրաւարարութեան մը միջոցաւ բարեկամաբար կարգադրել անցելոյն վէճերը, Վրանիայի և Սէլանիկի միջեւ միացման գիծերու շինութեան արտօնութիւնը կը խնդրէ և պէտք եղած դրամագլուխը տալ կը խոստանայ, որոյ վրայ Բ. Դուռն 0/0ին 6 տոկոս միայն պիտի վճարէ։ Յիշատակագիրը կ՚առաջարկէ եղեր նաև երկաթուղեաց հասոյթէն կայսերական կառավարութեան ինկած բաժինն աւելցնել՝ 12 հազարէն 7 հազար ֆրանքի իջեցնելով այն շահուց գումարը, զոր ըստ պայմանագրին մէն մի հազարամէթր տեղ պարտի բերել, որպէս զի կայսերական կառավարութիւնը կարենայ մասնակցիլ շահուց։

Ցայտնի է թէ Օսմ. կայսերական պանքան ալ իւր կողմէ ծրագիր մը ներկայելով Բ. Դրան՝ խնդրած է որ Բուլղարիոյ երկաթուղեաց արտօնութիւնը Պ. Հիրշէն առնուելով իրեն յանձնուի։

Վագըթ կը պատմէ թէ Նատիր պէյ անուն Թուրք մը՝ նախընթաց օրը կառքով Շիշլիի կողմը պտըտած միջոցին, երեք չարագործք վրան կը յարձակին, կառքին ապակիները կը խորտակեն և գլխէն կը վիրաւորեն զայն. այս միջոցիս քանի մը մարդիկ վրայ հասնելով, չարագործներէն երկուքը կը փախչին և մին կը բռնուի։

Վերջին օրերս ծովու վրայ եւս գողութիւնք աւելցած են։ Ընդաբանի կայսերական ջաղացքին մավոնաներէն մին, որ ցորենով լի Ընդաբանի առջեւ կը կենար, նախընթաց գիշեր գողեր մտնելով բաւական քանակութեամբ ցորեն վերուցին։ Նոյն գիշերը նաւահանգստի պաշտօնատան մօտ խարսխեալ առագաստանաւի մը մէջ եւս նմանօրինակ գողութիւն մ՚եղաւ։

Նաւահանգստի վարչութիւնը գողերը փնտռելու ետեւէ է։

Եգիպտական կառավարութիւնը որոշեց Խարթումի և Սուաքիմի միջեւ երկաթուղի մը շինել, և այս մտօք երկրաչափաց յանձնախումբ մը ղրկեց ի Սուտան։

Շքոտրայէն ապրիլ 27 թուով կը գրեն Սթամպուլ լրագրին թէ Ալէսիոյի մօտ Բոյալի գիւղին մէջ վերջին օրերս Թուրք ոստիկան մ՚ըսպանուեր է, և ոճրագործը բռնուելով հարցաքննութեան միջոցին յայտներ է թէ գիւղին աւագերէցին դրդմամբը գործած էր այս ոճիրն, Աւագերէցն իւր հօտը յապստամբութիւն կը գրգռէ եղեր ըսելով թէ Ալպանիա քիչ ժամանակէն Աւստրիոյ պիտի անցնի։ Նամակագիրը կը յաւէ թէ քանի մ՚ամսէ ի վեր Աւստրիացի ծածուկ գործակատարք՝ Ալպանիոյ մէջ պտըտելով ամեն տեսակ մեքենայութիւններ կը նիւթեն։ Անցեալ օր Օսմ. ոստիկանք Ալէսիոյի մօտ Հունգարացի մը բռներ են, որ ըսէր է թէ Հունգարական լրագրի մը թղթակիցն էր. սակայն յաջողեր է փախչիլ և յետոյ ստուգուեր է թէ Աւստրիական ոստիկանութեան գլխաւոր գործակատարներէն մին է եղեր։ Շքոտրայի Աւստրիական հիւպատոսն՝ ի պատիւ Ասըմ փաշայի՝ կոչունք մը տուեր է, որուն ներկայ գտնուեր են նաև Շքոտրա գտնուող Օսմ. բարձրաստիճան զինուորականք և Թուրքոյ-Գարատաղի սահմանագծուելը գծող յանձնախմբին անդամք։

Վանայ կուսակալ Հասան փաշա ի մօտոյ մայրաքաղաքս պիտի գայ հրաժեշտիւ։

Օտար երկիրներէ եկած քարիւղին վրայ դրուած մթերանոցի տրոց խնդրոյն նկատմամբ Բ. Դուռն անցեալ օրեր շրջաբերական ծանուցագիր մը ղրկած էր դեսպանաց։ Փար Տիւ Պոսֆոր կ՚իմանայ թէ Ամերիկայի դեսպան Ուալլէյս զօրավարը՝ Բ. Դրան շրջաբերականին պատասխանելու համար նոր ծանուցագիր մը կը պատրաստէ եղեր։

Վագըթ կ՚ըսէ թէ հանրային կրթական նախարարութիւնը՝ մայրաքաղաքիս մէջ լեզուաբանական դպրոց մը հաստատելու և հրատարակութեանց վերաբերեալ կանոնագրութիւն մը պատրաստելու նուիրած է իւր բոլոր ուշադրութիւնն։ Յիշեալ նախարարութեան կողմէ յատկացեալ քննիչներ մինչեւ ցարդ անուշադրութեամբ հրատարակեալ վնասակար գրքերը կը հաւաքեն, և խիստ հրամաններ արուեր են նոր հրատարակուելիք գըր-քեր ձեռագիրները քննող պաշտօնէից, որպէս զի ամենամեծ ուշադրութիւն ընեն։

Սէքթէյմըր ազատական շաբաթաթերթն իւր ապրիլ 28 թուով յղուած մը կը նուիրէ Հայաստանի բարենորոգմանց խնդրոյն, և կը յանգի նոյն ծրագրոյ, զոր եկու օր առաջ Թայմզ առաջարկած էր միտատեւ լուծում մը տալու համար այդ խնդրոյ։

Պ. Ճէյմս Պրայս ծանուցած է Երեսփոխանաց ժողովոյն մէջ թէ ի մօտոյ հարցում մը պիտի ընէ 61րդ յօդուածին նկատմամբ։

Ֆրանսական լրագիրք կը ծանուցանեն թէ Բաքէ ընկերութեան Ճէօրժի շոգենաւն Սպանիոյ ծովեզրին վրայ Սէն-Սէպասթիէնի հրըուանդանին մօտ ընկղմեր է։ Յիշեալ շոգենաւը՝ Մարոք և Քանարեան կղզիներն երթալու համար ապրիլ 15/27ին մեկնած էր Մարսիլիայէն։ Նաւաստիք և ուղեւորք կրցեր են ազատիլ, բայց վաճառքներն, որոց գինը 300,000 ֆրանք կը հաշուէր, կորսուեր են։ Ճէօրժի շոգենաւն, որ 1881ին շինուած էր ի Կլասքով, 1,200.000 ֆրանքի ելած էր, և 2,127 թոնոյ բեռ կ՚առնուր և 250 ձիու ուժ ունէր։

Երէկ ծովային առեւտրական ատեանը՝ Քաղաքապետութեան և Շիրքէթի Խայրիէի ընկերութեան միջեւ բացուած դատովը զբաղեցաւ և Քաղաքապետութեան կողմէ խուկիստար երթեւեկող շոգենաւուց հասոյթին վրայ տրուած արգելքը ջնջեց։

ՀԵՌԱԳՐԵՐ

Ռուսչուգ, 8 մայիս.

Պուլղարիոյ իշխանն երէկ իրիկուն Քամարոյ հասնելով ընդունեցաւ տեղւոյն քաղաքային եւ զինուորական իշխանութեանց կողմէ, եւ այս առաւօտ Ջէթինեէ ուղեւորեցաւ։

Պէլկրատ 8 մայիս.

Սերպիոյ Նախայի Թագուհին եւ գահաժառանգ իշխանն երէկ վերադարձան Ֆրանսա եւ Իտալիա ըրած ուղեւորութենէն։

Պէրլին 8 մայիս.

Քիէլի եւ Եատի նաւահանգիստներուն վերաբերեալ տրամադրութիւնք պիտի գործադրուին ի մօտոյ։ Ամենէն մեծ մարտանաւուց ներս մտնելը կարելի ընելու եւ մեծ ամրութեանց շինութեան համար հարկ եղած աշխատութեանց վրայ ծովային նախարարութիւնը պիտի հսկէ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Երէկ Վարչութեան խառն, քաղաքական և կրօնական ժողովները գումարեցան ի Պատրիարքարան, Ս. Պատրիարք Հօր նախագահութեամբ։ Տրուած որոշմանց կարեւորներն ասոնք են.

1. Վանայ Առաջնորդ Խրիմեան Սրբազանի ծանուցեալ հրաժարականն ընդունուեցաւ։ Իսկ ուրիշ նոտի մը թողուեցաւ տեղապահ մը կարգել Վանայ Առաջնորդութեան։

2. Որովհետեւ Սահմանադրութեան համեմատ 2 տարին անգամ մը Երեսփոխանաց նոր քուէարկում մը պէտք է կատարուի, որոշուեցաւ յառաջիկայ տարւոյ համար նոր քուէարկումը կատարել, որովհետեւ այս տարի շատ տեղեր նոր ընտրութիւնք եղած են։ Հետեւաբար, Տեսուչ խորհրդոյ ատենապետները պիտի հրաւիրուին ազգահամարի ասումը քննելու, և ըստ այնմ մէն մի թաղի բազմամարդութեան համեմատ ընտրուելիք երեսփոխանաց թիւն որոշելու։

3. Գումգափուի և Պէշիկթաշի նորընտիր երեսփոխանաց ընտրական հանգամանքները քննուելով, օրինաւոր գտնուեցան։ Եօզղատէն ընտրուած Պոյաճեան Յովհաննէս էֆէնտի հրաժարած լինելով, որոշուեցաւ նոր ընտրութեան հրահանգ ղրկել։

4. Հանքեան Տիմոթէոս վարդապետ Զարսանճագի Առաջնորդ ընտրուած լինելով, վաւերացուեցաւ։

5. Քահանայից ընծայարանի ուսմանց ծրագիրն ընդարձակել փափաքելի համարուած լինելով, որոշուեցաւ պէտք եղած գումարը կեդրոնական Ուսումնական և եկեղեցեաց սնտուկներէն հայթայթել և Տնտեսական խորհրդոյ յանձնուեցաւ պէտք եղած բաշխումն ընել. — Իսկ կեդրոնական վարժարանի և վարժապետանոցի մը բացման համար Ուսումնական խորհրդոյ ծանօթ ծրագրոյն նկատմամբ յուր չկայ։

6. Որոշուեցաւ այսուհետեւ եռեքշաբթի օրերը գումարուիլ ի ժամ 6։

7. Պէշիկթաշի կազմալուծեալ Հայկազեան ընկերութեան ներկայացուցիչները պատասխան ղրկած էին թէ իրենց քով գտնուած իբր 500 ոսկւոյ գումարը Տիւսթուրի թարգմանութեան ու տպագրութեան գործածել իրենց ընկերութեան նպատակէն դուրս էր։ Այս պատասխան անգոհացուցիչ նկատուեցաւ։

8. Նաւըլը Գափուի և Սամաթիոյ Ս. Գէորգ Թաղի Թաղ. խորհրդոց միջեւ ծագած սահմանի խնդրոյն տրուած կարգադրութեան դէմ Նաւըլը Գափուի Թաղ. խորհուրդը դիտողութիւններ ներկայացուցած լինելով, Տնտեսական խորհրդոյ քննութեան յանձնուեցաւ։

9. Ամեն. Տ. Ներսէս Սրբազան 9 տարի առաջ ապրիլի 26րդ օրն Պատրիարք ընտրուած լինելով, Հալաճեան Բարսեղ էֆէնտի Ն. Սրբազնութեան տարեդարձը գեղեցիկ խօսքերով շնորհաւորեց ի դիմաց ժողովականաց, որք յոտին կանգնած էին այն պահուն։ Ն. Սրբազնութիւն պարագային յարմար խօսքերով պատասխանեց։

10. Ղալաթիոյ Թաղ. խորհրդին հրաժարեալ 4 անդամոց հրաժարականը չընդունուեցաւ։

Երէկ, Ուսումնական խորհրդոյ ժէ. նիստը տեղի ունեցաւ Ղալաթիոյ Ազգ. Մատենադարանին մէջ։

Խորհուրդը Նաւըլը Գափուի, Միջագիւղի Հալիփսիմեանց, Սամաթիոյ, Նիկոմիդիոյ, Շապին Գարահիսարի, Ամասիոյ, Մարաշի, Տիգրանակերտի Անձնուէր ընկերութեան և Տրապիզոնի Ազգ. վարժարանաց գործերովը զբաղելէ վերջ՝ վաւերացուց Մայր եկեղեցւոյ երկսեռ վարժարանաց Հոգաբարձութեան ընտրութիւնն, և որոշեց գըրել տեղւոյն Թաղական խորհրդոյ որ Լուսաւորչեան աղջկանց վարժարանի համար զատ խնամակալութիւն մ՚ընտրէ։

Խորհուրդը՝ Վանայ կեդր. վարժարանի Տնօրէն-Դասատու Պ. Մ. Փորթուգալեանի ուսուցչական վկայագրի մասին տեղւոյն Մէարիֆի ժողովոյ կողմէ յարուցուած խնդիրն ի նկատի առնելով՝ անոր ուսուցչական օրինական վկայագիրն յղեց։ — Նոյնպէս ուսուցչական վկայագիր յանձնեց Կեսարիոյ Էվէրէկ գիւղի Մեսրոպեան վարժարանի դասատու որոշուած Պ. Երուանդ Թիմուրճեանի։

Կեսարիոյ Էվէրէկ գիւղի Մեսրոպեան-Ուսումնասիրաց ընկերութեան կողմէ ներկայացեալ Դպրոցական կանոնագիրը նկատողութեան առնլով՝ օրինաւոր գտաւ և վաւերացուց։

Ուսումն. խորհրդոյ քարտուղար Ն. Փափազեան էֆ. Թաղային և Միանաւոր վարժարանաց դասատուաց և դասագրոց վիճակագրական ցուցակը պատրաստած և ներկայած լինելով, Խորհուրդը գոհացուցիչ գտաւ զայն և որոշեց դասագրոց ցանկը տեղեկագրով մը ներկայել Ազգ. Վարչութեան, որոյ միջոցաւ պիտի յղուի Հասարակաց կրթութեան նախարարութեան, և պաշտօնական ծանուցմամբ հրաւէր կարդալ Ազգ. ուսուցչական մարմնոյն Ուսումն. խորհրդոյ ներկայանալով դասախօսութեան արտօնագիր ըստանալու։

Ցետ այնորիկ ի նկատի առնուեցան Գասըմ փաշայի, Նաւըլը Գափուի, Գարթալի և Ռոտոսթոյի Ազգ. վարժարանաց Հոգաբարձութեանց կողմէ Ուսումն. խորհրդոյ հարցարանին ի պատասխանի յղուած տեղեկութիւններն և գոհացուցիչ գտնուեցան։

Նիստն՝ որ ժամ 6ին սկսած էր, 10ին դոցուեցաւ։

Երէկ, Ռուսիոյ դեսպան Պ. Նէլիտոֆ իւր քարտուղարին հետ իրիկուան դէմ Պատրիարքարան գընաց, և մէկ ժամու չափ առանձնակի տեսակցեցաւ Ս. Պատրիարք Հօր հետ։

Ն. Վսեմութիւն Ռուսիոյ կայսեր Թագադրութեան ներկայ գըտնուելու համար ի Մոսկուա երթալուն առթիւ, իւր հրաժեշտի ողջոյնը մատոյց Ն. Սրբազնութեան, որ ողջերթ և բարի յաջողութիւն մաղթեց։

Կաթողիկոսական նորընտիր Յանձնախումբը վաղը Ս. Պատրիարք Հօր նախագահութեամբ իւր առաջին նիստն ընելու հրաւիրուած է։

Անցեալ շաբթու գրոյց կը պտըտէր թէ Ս. Պատրիարք Հայրն առաւօտ շաբաթ օրը կայսերական պալատը գնացեր է, բայց չէ կրցեր ներկայանալ Վեհ. Սուլթանին։ Այս լուր ստոյգ է, բայց մեր ստացած տեղեկութեանց նայելով, այն համակրալից տեսակցութեան միջոցին զոր Վեհ. Սուլթանն անցեալ շաբաթ օրն ունեցաւ Ն. Սրբազնութեան հետ, ըսեր է թէ նախորդ շաբաթ օրն իւրոք անձնական տկարութիւն մ՚ունենալուն պատճառաւ չէր կրցած ընդունիլ Հայոց Պատրիարքն և ո՛չ ուրիշ պատճառաւ։

Կարինէն կը ծանուցուի. «Բանտարկելոց խնդիրը Դէֆ…էքէրի (Ջըն-Ջում) Էնծիւմ…ով (ամերապեփր) կասեցաւ։ Բաւական ճարտասան և հմուտ կերպով խմբագրեցաւ խընդրագիրն։»

Այս լակոնական ծանօթութենէն բան մը հասկնալու համար, պարտաւորուած ենք սպասել մեզ ղրկուելիք տեղեկութեանց։

Երուսաղեմ մատան ծառայութեան մէջ գտնուող Խաչատուր անուն 18 տարեկան պատանին անցեալ հինգշաբթի օրը Ղալաթիոյ թղթատունը կը ղրկուի նամակներ տանելու, և այլ եւս չվերադառնար։ Ցայտնի չէ թէ ի՛նչ եղած է։ Երուսաղեմատունէն փախած չկրնար լինել, որովհետեւ իւր ժամացոյց և դրաքեր հոն կը մնան, և իւր վրայ դըրամ չկար։ Իրողութիւնն իմաց տրուած է Բերայի Ոստիկանապետ Պահրի փաշային, բայց մինչեւ երէկ իրիկուն քննութեանց արդիւնքըն յայտնի չէր։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Իռլանտա խաղաղելէ հեռի է։ Բառնէլի կուսակցութիւնը խորհրդարանական միջոցներով, իսկ Օ՛Տօնօվան Ռոսայի կուսակցութիւնն ուժանակի (տինամիթ) միջոցաւ կը շարունակեն յուզել իռլանտական խնդիրն և անհանգիստ ընել զԱնգլիան։ Վերջին անգամ այս խնդրոյ պատմութիւնն ընելով, հոն թողուցինք թէ Քարի իռլանտացւոյն մատնութեամբ երեւան ելած էր գաղտնի կազմակերպութիւն մը, որոյ նպատակն էր սպաննել այն անգլիացի նախարարներ, կառավարիչներ և կալուածատէրեր, որք կը կեղեքեն իռլանտացի ժողովուրդն, և միանգամայն Անգլիոյ հանրային շէնքերն օդն հանելով, երկիւղ ձգել անգլիացւոց սրտին մէջ։ Կը կարծուէր թէ Քարիի հաղորդած տեղեկութիւնք չափազանցեալ էին, և անհնար պիտի լինէր օրինաւորապէս ապացուցանել զայն։ Բայց Քարիի երեւան հանած «Սպանութեանց Ակումբն» իրօք գոյութիւն ունեցող մարմին մ՚էր, և ամբաստանելոց դատապաստանէն յայտնուեցաւ թէ ինչպէս այդ ակումբի որոշմամբ սպաննուած էին իռլանտայի ընդհանուր քարտուղար Լորտ Ֆրէտէրիք Քէվէնտիշ, (որոյ մահուան առթիւ Հայոց Պատրիարքը ժամանակին ցաւակցական գիր գրեց առ Լորտ Հարթինգըն՝ սպաննելոյն երէց եղբօր) և իւր օգնական Պ. Պըրք։ Եւ որ աւելին է, այս ոճիրներ օրինաւորապէս ապացուցուեցան, և մի կամ երկու իռլանտացի մահուան դատապարտեցաւ։ Իսկ ուրիշ ամբաստանելոց այս սպանութեանց մէջ մասնակցութիւնը թէեւ բարոյական ստուգութիւն մ՚էր արդէն, բայց օրինական ստուգութիւն մը չէ կըրցած դառնալ, երդուեալ դատաւորաց անհամաձայնութեան պատճառաւ, որք իռլանտացի լինելով, ջանացին են ազատել իրենց հայրենակիցներ օրինաց խստութիւններէն։ Բայց այդ խստութիւնք ամենեւին ազդեցութիւն չեն ունեցած իռլանտացի ազգասիրաց բուռն գործոց դատուն վրայ, որ աւելի զօրեղ կազմակերպութիւն մը կուտայ՝ իռլանտայի փրկութեան համար Անգլիոյ դէմ մղուած ճակատամարտին։ Ամերիկա բնակող իռլանտացիք, որք հարիւր հազարներով կը համրուին, նախընթաց երկու շաբաթներու մէջ ընդհանուր ժողով մը կազմեցին ի Ֆիլատելֆիա, նպատակ ունենալով իրենց կարծիքն յայտնել իռլանտական խնդրոյ արդի վիճակին վրայ, և օգնել անոնց որ Մայր Հայրենեաց լաւագոյն վիճակ մը տալու կ՚աշխատին։ Պ. Բառնէլ չկրնալով ներկայ գտնուիլ սոյն ժողովոյ, — որովհետեւ Լոնտոնի խորհրդարանին մէջ իւր ներկայութիւն անհրաժեշտ էր ընդդիմանալու համար այն խիստ միջոցներու քուէարկման, զորս անգլիական նախարարութիւնը մերթ ընդ մերթ կ՚առաջարկէ իռլանտացի ոճրագործներն աւելի շուտով և աւելի դիւրաւ պատժելու համար, — հեռագիր մը ղրկած էր, յորում կ՚ըսէր. «Խորհուրդ կուտամ՝ ձեզ այնպիսի հիմնագիր մը որոշել համագումար ժողովոյ մէջ, որ կարող լինինք ըստ առաւելնոյն օգնութիւն ստանալ Ամերիկայէն, և պատրաստ չտանք անգլիական կառավարութեան բոլորովին ջնջելու ազգային շարժումն Իռլանտա։ Կատարելապէս վստահ եմ՝ որ խոհեմութեամբ, չափաւորութեամբ և հաստատամտութեամբ իռլանտայի դատը պիտի չուշանայ յառաջդիմել, և թէպէտ հիմա շատ կը հալածուինք, շատ չանցած ձեռք պիտի բերենք այն մեծ նպատակներ, որոց համար մեր ցեղ բազում տարիներէ հետէ կը կռուի»։

Ամերիկացի իռլանտացւոց այս համագումար ժողովոյ մէջ յայտնուած կարծեաց համեմատ, կարգ մը որոշումներ քուէարկուեցան, որոց գլխաւորներն հետաքրքրութեան համար կը թարգմանենք. — «1. Իռլանտայի անգլիական կառավարութիւնն, որ բռնութեամբ ու կեղեքումով հաստատուած և նիւթական ուժով շարունակուած էր, կառավարութեան մը պայմաններն ի գործ դրած չլինելով, և երբեք կառավարելոյ հաւանութիւն ստացած չլինելով, որ եւ է բարոյական իրաւունք չունի այլ եւս իռլանտայի մէջ կենալու. և աշխարհի ամեն կողմը բնակող իռլանտացի ցեղին պարտականութիւնն է օժանդակել իռլանտացի ժողովրդեան, որպէս զի ամեն օրինաւոր միջոցներ ի գործ դրուին անգլիական կառավարութեան տեղ ազգային ինքնավարութիւն մը հաստատելու յԻռլանտա։ 2. Կը խոստանանք բարոյապէս և նիւթապէս շարունակ օգնել մեր իռլանտաբնակ հայրենակցաց այն ջանքերուն, որոց նպատակն է ազգային ինքնավարութիւն ստանալ. և մեր բոլոր ոյժեր միացնելով զայդ նպատակ առաւել արդիւնաւորապէս յառաջ տանելու համար, կ՚որոշենք պաշտօնական մարմին մը կազմել, որ յանուն Ամերիկաբնակ իռլանտացւոց կարենայ խօսիլ. ուստի, այս համագումար ժողովոյ մէջ ներկայացեալ ամեն ընկերութիւնք և դեռ անոնք որ հաւանին մեր պայմանաց, ի մի ձուլուելով, կազմուած է «Իռլանտական Ազգային Դաշնակցութիւնն Ամերիկայի», որպէս զի օգնէ իռլանտայի Ազգային Դաշնակցութեան կամ Միութեան, որոյ նախագահն է Պ. Բառնէլ։ 3. Կը համակրինք այն ջանից զորս իռլանտայի երկրագործք կ՚ընեն իրենց վիճակի բարւոքման համար, և ինչպէս երբեմն վարձակալներուն օգնեցինք կալուածատերաց դէմ իրենց կռուոյն մէջ, այժմ ալ կալուածատերաց վրայ պարտք կը դնենք որ արդարութեամբ և մարդասիրութեամբ վարուին իրենց բնակիչներու հետ։ 4. Որովհետեւ Մեծին Բրիտանիոյ ճարտարարուեստք գլխաւոր աղբիւրն են իւր նիւթական մեծութեան, որ արդէն նուազիլ սկսած է Ամերիկացւոց մրցման շնորհիւ, եռանդեամբ կը յորդորենք մեր իռլանտաբնակ հայրենակիցներ, որ ամենեւին Անգլիայէն չգնեն բան մը, զոր իրենք կարող են արտադրել իռլանտայի մէջ իսկ, կամ Ամերիկայէն կամ Ֆրանսայէն գնել։ Իսկ մեք ալ կը խոստանանք յառաջ տանել իռլանտական ճարտարարուեստներն, անոնց յԱմերիկա ներմուծումը քաջալերելով, և ամերիկացի վաճառականներն անգլիական վաճառք գնելէ և ծախելէ տարհամոզելով։ 5. Անգլիոյ ինքնակոչ ազատական նախարարութիւնն աշխարհիս ամեն կողմը բոլոր անկիրթ մարդոց արհամարհանքն հրաւիրած է իւր վրայ, 1000է աւելի իռլանտացիներ բանտարկելով առանց ամբաստանութեան կամ դատաստանի։ Այս բանտարկելոց մէջ կան աղնուասիրտ կանայք, որք կալուածատերաց ագահութեան և անգլիական օրինաց զոհ գնացած և ապրուստ զրկուած դժբախտ վարձակալներուն ու հողագործներուն նպաստ կը բաշխէին։ 6. Անգլիական կառավարութիւնը նախ իռլանտայի գիւղացիներն յետին աղքատութեան վերածելով, և ապա առանց դրամի Միացեալ Նահանգները ղրկելով, որպէս զի ամերիկացւոց ողորմութեամբ ապրին, անբնական և անմարդավայել ընթացքի մը հետեւած է, և միանգամայն նախատինք ըրած է ամերիկեան կառավարութեան ու ժողովրդեան։ Միացեալ Նահանգաց կառավարութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք այս անիրաւութեան վրայ, որոյ շարունակման դէմ կը բողոքենք, և ներկայ համագումար ժողովէն ընտրուելիք պաշտօնատարաց կը յանձնենք մեր այս բողոքը մատուցանել Միացեալ Նահանգաց Նախագահին, որուն հարկ է գիտել տալ թէ Միացեալ Նահանգաց կառավարութեան պարտքը չէ՝ խնամել այն աղքատներ, որոց չքաւորութիւնն անգլիական յոռի կառավարութեան արդիւնք է, և թէ իրաւունք ունի պահանջելու Անգլիայէն որ այլ եւս աղքատ վիճակի մէջ իռլանտացիներ չղրկէ այս կողմեր՝ Ամերիկացւոց վրայ բեռ մը լինելու։ 7. Իռլանտայի ժողովուրդն Աստուծոյ և բնութեան օրէնքով իրաւունք ունի իւր բնիկ երկրէ մէջ ապրիլ, որոյ արգաւանդ հող լիովին կը բաւէ իւր ապրուստին։ Բայց որովհետեւ վայրագ կառավարութիւն մը, (Անգլիա), բազմաթիւ իռլանտացիներ կը պարտաւորէ գաղթել, մեր պարտքն է յիշեցնել անոնց թէ գործ գտնել դիւրին չէ մեծ քաղաքաց մէջ, ուր թշուառութիւն կը սպասէ իրենց, և օգնել անոնց որպէս զի Ամերի… կան մասերուն մէ… Ուրիշ կարգ մը … շնորհակալութիւն … իռլանտացի հայր… իրենց նիւթական … պահօրութիւն զո… եաց վիճակին բար… կ՚աշխատին անձնու… մէջ են Պ. Բառնէլ … Պ. Բաղրիք Իկան, … ւոյ մէջ 1,230,000 տ… հազար անգլ. ոսկի) … է իռլանտական դատին յաջողման համար, և այս գումարի գործածման ճիշդ հաշիւը տուած է մինչեւ յետին բենան։ 245,000 տոլ. գործածուեր է պարտատէր և չքաւոր իռլանտացի ընտանեաց օգնութեան, մնացեալոյն մէկ մասը յատկացուեր է քաղաքական և տնտեսական նպատակներու, և մէկ մասը պատրաստ կը կենայ։ Այդ պատկառելի գումարի մեծագոյն մասն (իբր մէկ միլիոն տոլար) նուիրուած է իռլանտայէն դուրս բնակող իռլանտացւոց կողմէ։

Իռլանտացի ազգասիրաց պահանջածը վարչական բարենորոգում չէ, այլ քաղաքական անկախութիւն։ Անգլիական արդի կառավարութեան դէմ՝ իրենց գանգատներ յոժ չափազանցեալ են, որովհետեւ իռլանտայի դժբախտութիւնը, — կալուածատիրական դրութիւնն և այն ժողովրդային խղճութիւն որ անոր հետեւանքն եղած է, — դարերով նուիրագործուած անիրաւութիւն մ՚է, և այդ տեսակ անիրաւութիւնք մէկ օրուան մէջ կամ գրչի հարուածով մը չեն կրնար ջնջուիլ։ Այսու հանդերձ, պարբերաբար հրատարակուած օրէնքներ մեծապէս նուազեցուցած են այդ անիրաւութեան տխուր հետեւանքն։ Անգլիացիք շատ բան ըրած են իռլանտայի վարչական և տնտեսական բարենորոգման համար, և իռլանտացի ժողովուրդն այսօր ընդարձակ մասնակցութիւն մ՚ունի տեղական կառավարութեան մէջ։ Բայց Անգլիացիք թոյլ չեն կրնար տալ որ իրենց կողին վրայ անկախ իռլանտա մը հաստատուելով, Անգլիոյ թշնամեաց ձեռք գործիք լինի. ուստի յետ այսօրիկ որչափ ալ զիջումներ ընեն վարչական վերանորոգմանց և տեղական ինքնավարութեան մասին (*), քաղաքական ինքնօրինութիւն կամ անկախութիւն տալու տրամադիր չեն երեւիր։ Բ. Փ.

(*). — Անգլիական լրագիրք կը ծանուցանեն թէ Պ. Կլատսթոնի նախարարութիւնը նոր ծրագիր մը կը պատրաստէ, որով իռլանտացւոց արդէն վայելած տեղական վարչային ինքնօրինութեան սահմանները առաւել եւս պիտի ընդարձակուին։

ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԱԹՈՌՈՅ ՏԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

—o—

(Ռուսահայոց Պատրիարքական Թղթակցէ մը)

Սոյն խմբագրին ներքեւ նպատակ չունիմք մեր կաթողիկոսական Աթոռոյ տեղափոխութեանց պատմութիւնն ընել, որոյ մանրամասն պարագայներն ու պատճառներն յայտնի են բանասիրաց։ Այլ կ՚ուզեմք մատնանիշ ընել թէ՝ մեր Մայր Աթոռոյ տեղափոխութեան խնդիրն՝ մանաւանդ վերջին ժամանակներս՝ սկսած է սաէպ յեղյեղուիլ և հրապարակ նետուիլ. և այն ո՛չ սակաւ զարմանալի է որ այդ խնդիրն աւելի պետական անձանց կամ կառավարական օրգանն եղող լրագրաց կողմանէ կը յուզուի աւելի՝ քան թէ մեր ժողովրդեան մէջէն ծագումն կ՚առնու, որոյ միտքէն խապաս չանցնիր այդպիսի խորհուրդ մը, այլ միշտ մտատանջութեամբ և սրտայուզութեամբ կը դիտէ այդ խնդիրը քանի որ հրապարակ գայ. այնպէս որ Հայոց Մայր Աթոռոյ տեղափոխութեան խնդիրն ո՛չ այնքան ազգային–ժողովրդական խնդիր մը՝ որքան աւելի օտար տէրութեանց մի տեսակ քաղաքագիտական խնդիրը դարձած է, զի միշտ պետական անձանց նախաձեռնութեամբը կամ թելադրութեամբը մերթ ընդ մերթ իբրեւ փորձագունտ յառաջ կը նետուի, միայն այն տարբերութեամբ որ մինչեւ առաջներն այդ խնդիրը կառավարութեան մէջ պաշտօն ունեցող անձանց հայազգիներու …ամ՚ նոցա օրկան լրագրաց կողմանէ կը յուզուէր, ընդհակառակն՝ այս վերջին ատեններս ռուսական կառավարութեան կէս–պաշտօնական լրագրաց միջոցաւ կը յուզուի ինչպէս անցեալ տարւոյ Ապրիլի մէջ Պետերբուրգի վէտոմօսթի թերթը՝ հրատարակելով թէ «Ռուսիոյ կառավարութիւնը տարին 15,000 րուբլի կը խնայէ Կ. Պոլսոյ մէջ Հայոց կաթողիկոսական փոխանորդութիւն մը հաստատելու համար,» կը յաւելուր նաեւ ասել թէ «Ռուս. կառավարութիւնը մտադիր է իւր հպատակներէն մին Պատրիարք–կաթողիկոս նշանակել Թուրքիոյ Հայոց համար,» նոյնպէս և այս անգամ Ռուս կառավարութեան գործիք Երեւանայ Պսակ շաբաթաթերթը ներկայ մարտ 12ի իւր 9րդ համարում մի ճարտարահիւս յօդուած կը հրատարակէ, որոնք սովորական կերպիւ կարդացուելով՝ բոլորովին անիմաստ նախադասութիւններէ բաղկացած մի չղջախոյս է բառերու։ Իսկ երբ մի տողէն յետոյ միւս տողը թողլով տող ընդ մէջ կարդացուի, հետեւեալ յստակ և բացորոշ իմաստը դուրս կը գայ թէ՝ «Առաջին և գլխաւոր և ազդաշահ ճանչցուած խնդիրն է՝ կազմել մեծ ժողով՝ կաթողիկոսին գահը Էջմիածնից տանելու Հայերու կեդրոնը, որ այսպիսով մի հզօր կապ կազմենք և միջոց ունենանք անյաղթ ռումբի պէս մի օր թնդալ մեր ցանկալին ձեռք բերելու, թէ չէ՝ քանի որ Էջմիածնի արդի Աթոռատեղին դրուած է անլոյծ կապանքում, սարկի վիճակի մէջ, բնաւ չի կարելի մի քայլ էլ յառաջ գնալ։ Եթէ այդ դժուար լինի՝ պէտք է ուղղակի Ազգաժամբի կաթողիկոսութիւնը մի միայն ամենայն Հայոց կաթողիկոսութիւն հրատարակել, թողնելով Ս. Էջմիածնում միայն Պատրիարքութիւն։»

Վերջապէս Պսակ կը յորդորէ որ Հայոց Հայրապետական Մայր Աթոռն Էջմիածնէն Տաճկաստան փոխադրուի. երբ պատճառ ցոյց տալով թէ՝ Նա Ռուսիոյ տէրութեան ձեռքին մէջ ճնշման և բռնութեան տակ կը գտնուի։ Պսակի սոյն տողերուն տակէն իսկ և իսկ Ռուսիոյ բուն փափաքն ու նպատակն կ՚ընդնշմարուի. և Պսակի ալ զայդ նպատակը թագուն և որպէս թէ գաղտնախորհուրդ քարոզելը կրկին հարկէ յառաջ կը գայ, մին այն է՝ իբր թէ այդ բանը Ռուսիոյ շահուցը հակառակ ցոյց տալ և պատժուելու երկիւղէն, որպէս թէ ծածկագիր հրատարակած լինել կեղծէ, երբ թէ այդ Հայոցս շահուն յոժ նպաստաւոր մի բան լինի ընդդէմ Ռուսիոյ, մինչդեռ Ռուսիոյ իսկ և իսկ ուզած բանն է դա. և միւս հարկն ալ այն է որ՝ եթէ Պսակ իւր այդ յօդուածը իւր բացորոշ և յստակ իմաստովը յայտնապէս հրատարակած լինէր, ըստ որում Ռուսիոյ մէջ լրագրական յօդուածներն նախ գրաքննութեան բովէն կ՚անցնին և ապա հրատարակուելու թոյլ կը տրուին, յայտմանէ սա՝ յայտնի կասկածը պիտի զարթեցնէր ընթերցողաց մտքի մէջ թէ Պսակի քարոզած այդ տեղափոխութիւնը նոյն իսկ Ռուսիոյ ուզած բանըն է և նորա թելադրութեամբը հրատարակուած, զի եթէ Ռուսիա անհաշտ և աննպաստ աչօք նայէր այդ խնդրոյն, անշուշտ գրաքննիչը կ՚արգելուր դորա հրատարակութիւնը։ Հետեւաբար Պսակ՝ թէ՛ այդպիսի կասկած մը չզարթուցանելու և թէ այդ յօդուածը ներշնչող աղբիւրը պարտկելու համար՝ հարկադրուած է իբր թէ գաղտնածածուկ շարահիւսուածքի մը ներքեւ հրատարակել զայդ։

Արդարեւ յիշեալ յօդուածին ամթիւը բաւական վրդովում ելեր է պաշտօնական շրջանակաց մէջ, և Տփխիսի գլխաւոր կառավարութեան քաշած հեռագրին վրայ՝ Երեւանայ նահանգապետն՝ առ ինքն՝ կոչելով լրագրապետն ու գրաքննիչը՝ գրկած ալ որպէս թէ խստիւ յանդիմաներ է, բայց սոցա բոլորն ալ աչք շլացնելու ցոյցեր են. զի եթէ Ռուսիոյ կառավարութիւնն իրօք համամիտ չլինէր այդ յօդուածին, «Էջմիածնի Աթոռատեղին Ռուսիոյ ձեռքին տակ անլոյծ կապանք և սարկի վիճակի մէջ է» խօսքին պատիժը՝ ոչ թէ յանդիմանութեամբ չատանալ էր, այլ լրաթերթին իսպառ խափանելով խմբագիրն ալ Սիպերիա յուղարկել։ Իսկ այդ յօդուածին գաղտնախորհուրդ իմաստն յայտնելէ յետոյ, լրագրին հրատարակութեան և խմբագրին ալ Երեւանայ քաղաքային վարչութեան անդամակցութիւնը տակաւին շարունակուիլը բաւական է ապացուցանել թէ՝ բոլոր այդ վրդովմունք պարզ …ի մ՚են, և թէ Ռուսիա այդ տեսակ զաւեշտական խաղերով զՀայը չէ կարող խաբել, այլ աշխարհ իւր վրայ կը ծիծաղեցնէ։

Ոմանց թերեւս զարմանալի երեւի մեր այս կարծիքը. տեսնելով որ մինչդեռ շատեր ասկից առաջ Դրան կառավարութեան կը վերընծայէին մեր Մայր Աթոռը Թուրքիա փոխադրելու նկրտումը, և նորա քաղաքական շահուցը նպաստաւոր կը համարէին զայդ, մեք այժմ այդ նկրտումն ու նպատակը Ռուսիոյ կառավարութեան կը վերընծայեմք և սորա քաղաքական շահուցը ձեռնտու կը համարիմք, երբ աշխարհ գիտէ ու կը վկայէ թէ՝ Թուրքիոյ և Ռուսիոյ քաղաքական շահերն անհաշտելի կերպիւ հակառակ են միմեանց . . .։

Չի պահ մը ենթադրեմք թէ՝ Թուրքիոյ մէջ իրօք այդպիսի դիտում կամ նպատակ մի գտնուած լինի՝ անդ Թրքահայոց Ընդհանուր Պատրիարք–կաթողիկոսի աթոռ մը հաստատելու, Թուրքիոյ Հայոց յարաբերութիւնքը կտրելու խզելու համար Էջմիածնայ և Ռուսահայոց հետ։ Բայց ինչ՞ն գիտնամք որ Ռուսիա ալ ճիշդ այս միջոցիս այդ միեւնոյն նպատակն իրականացնելու չաշխատիր և դորա համար առիթներ որոնելու հետամուտ չըլ գտնուիր, մանաւանդ երբ այժմ Թուրքիոյ Հայոց մէջ նոր կաթողիկոսի ընտրութեան առթիւ Պալաժենեայի բարեփոխման և Էջմիածնայ Աթոռոյ հետ Թրքահայոց կրօնական յարաբերութեանց կապերը զօրացնելով ամրապնդելու խնդրոց յուզումն և շարժառիթներ յառնելու պատրաստութիւնք կը տեսնուին։ Ինչ՞ն գիտնամք որ Թուրքիոյ և Ռուսիոյ Հայերն իսպառ իրարմէ բաժանելով՝ միմեանց հետ ունեցած մինչեւ իսկ կրօնական յարաբերութիւնններն ալ խզելու և անջատելու համար Ռուսաց տէրութեան ըրած գաղտնաբար ջանքերն աջողելու նպատակաւ չէ՛ որ մերթ ռուսական թերթ մը կ՚ընէ այդպիսի մտադրութիւն մ՚ընծայելու Բ. Դրան, և մերթ ռուսահայ թերթ մը կ՚ընէ այդպիսի տեղափոխութիւն մը Հայոց ազգային–կրօնական շահուցը նպաստաւոր ցոյց տալու, մինչդեռ այդ՝ նոյն իսկ Ռուսիոյ կառավարութեան ուզած բանն է. բայց սա կը նայի որ այդպիսի նախաձեռնութիւն մը ուղղակի իւր կողմանէ չլինի, զի այն ատեն Հայերն զգալով պատրաստուած ծուղակը, ամենայն զօրութեամբ դիմադրելու կ՚ելնեն, այլ Ռուսիա կը ջանայ որ այդ բանը նոյն իսկ Հայոց կամօքն ու նախաձեռնութեամբը լինի, իւր վրայ որ և է պատասխանատուութիւն մը չբերելու համար, այլ իրաւունք ունենայ յետոյ ասելու թէ՝ Հայերն իրենք իրենց բաժնուեցան։ Վերջապէս լա՛ւ խելամուտ պէտք է լինիլ սա ճշմարտութեան թէ, մինչդեռ շատեր թերեւս մինչեւ ցարդ այնպէս կը կարծեն թէ «Մեր Մայր Աթոռը Էջմիածնէն Տաճկաստան կը փոխադրենք հա՛,» խօսքը սպառնալիք մ՚էր Ռուսիոյ դէմ, ընդհակառակն պէտք է գիտնալ թէ այդ՝ Ռուսիոյ հացին իւղ քսած կը լինին։

Գուցէ հարցուի թէ Ռուսիա ի՞նչ շահ կրնայ ունենալ Էջմիածնայ հետ Թուրքիոյ Հայոց յարաբերութիւնքը խզելէն, մինչդեռ՝ ընդհակառակն՝ նա մեծ շահ ունենալ կ՚ենթադրուի այդ յարաբերութիւնն անխզելի պահպանելուն մէջ։ Զայդ եւս բացատրեմք։

Ստոյգ է որ՝ Երեւանայ Նահանգը, յորում է և Էջմիածնայ Աթոռը, Պարսից իշխանութեան տակ գտնուած ատեն, մեր կաթողիկոսաց շատերը, ինչպէս են Դանիէլ, Եփրեմ, Յովսէփ, Յովհաննէս, բաւական մեծ ծառայութիւններ մատուցեր են ի նպաստ Ռուսիոյ. ուստի և այդ նահանգը (1832ին) Ռուսիոյ ձեռքն անցնելէն ետքն ալ՝ Ռուսիա ջանացեր է Էջմիածնայ կաթողիկոսին և օտար երկիր բնակող Հայ ժողովրդոց մէջ կեցած յարաբերութիւնն ու հաղորդակցութիւնը միշտ ի ամուր պահելու, կամ աւելի ճիշդ բառովն ասեմք՝ Ռուսիոյ տէրութիւնը աշխատեր է որ օտար կամ սահմանակից երկիրներու Հայոց վրայ Էջմիածնայ կաթողիկոսաց ազդեցութիւնն ու հեղինակութիւնը զօրացնէ, ի հարկին և ըստ պիտոյից այդ ազդեցութիւն յօգուտ և ի նպաստ իւր քաղաքական դիտմանց կամ աշխարհակալական տենչանացը կարենալ ծառայեցնելոյ համար։

Ուստի երբ Ռուսիա իւր Ա… աշխարհակալական ուղղութի… հարաւէն դէպ արեւմուտք դարձ… կը ջանայր որ Էջմիածնայ կաթողիկոսաց ազդեցութիւնը միշտ զօրաւոր լինի Թուրքիոյ Հայոց վրայ, զա… եւ ի հարկին իւր օգտին ու քաղաքականութեանը դիւրաւ ծառայեցնելոյ համար։ Թէպէտ Էջմիածնայ գահը բազմոց վերջին մի քանի կաթողիկոսունք, հոգելոյս Ներսէս, Մատթէոս և Գէորգ, իրենց յայտնի հակառակութեամբ և անվեհեր ու հաստատամիտ ընդդիմութեամբ զանազան խնդրոց մէջ՝ ըստ բաւականի ցոյց տուին թէ՝ ո՛չ ինքեանք և ո՛չ ալ իւրեանց ժողովուրդ Ռուսիոյ աշխարհակալական … մանցը՝ Պուլկարաց նման՝ կոյր անարգ գործի լինել ո՛չ կ՚առնուն և ո՛չ կը յօժարին, և այսու հանդերձ՝ Ռուսիա մինչ մօտ ժամանակներս տակաւին յուսայր թէ՝ այլ և այլ մեքենայութեամբք և կեղծաւորութիւններով կրնար Էջմիածնայ կաթողիկոսն և Թուրքիոյ Հայերն քաղաքականութեանը գործիք … նել։

Սակայն վերջերս, մանաւանդ վերջին Արեւելեան պատերազմէն վեր, Ռուսիա փորձով տեսաւ ու համոզուելով որ Էջմիածնայ կաթողիկոսներն իւր քաղաքականութեանը գործիք չկրնալ լինելն, Թուրքիոյ Հայերն ևս Ռուսիոյ … րայ հակակրական, կասկածոտ թշնամական աչօք կը նային, վայրկենին սկսած է զգալ … Թուրքիոյ Հայոց վրայ յոյս … կամ զանոնք իրեն գործիք … աշխատելն անօգուտ բան է, … Թուրքիոյ Հայոց այլ եւս պէտք … չունենալով, դոցա վրայ Էջ… նայ կաթողիկոսաց ազդեցութ… սերտ և զօրաւոր պահելու … հարկ մը չկենայէն զատ, … մեծ հարկ մը ծագած է, … կառակն՝ Էջմիածնայ ոյժն ու … թիւնը չլատելու։ Քանզի Էջ… նայ կաթողիկոսն իւր գլխաւ… մեծ ոյժն ու զօրութիւնը՝ … ստուար և մեծագոյն մասը … Թուրքիոյ Հայոցմէ կ՚ստանայ … վերայ թերեւս այս անգամ … տի աւելնայ Ռումանիոյ, … վանիոյ, Հունգարիոյ, … Անգլիոյ Հայ ժողովրդոց … զօրութիւնն, որով նորընտի… թողիկոսին դիրքն՝ աւելի … գային և ընդհանրական … ւոյ վեհապետի մը դիրքը … նի՝ քան թէ լոկ Ռուսահայ… րագոյն Պատրիարքի մը դիրքը … պէս որ հանգուցեալ Գէորգ … թողիկոսին այդ ոյժն ու … թիւնը քանիցս տեսած … յած էր Ռուսիա, Էջմիածնայ … զային սեփհականութեանց … լոցաց գրաւման խնդրոյ … միածնայ տպարանը տէրու… գրաքննութեանն ենթարկելո… ձոյն, ան ժամանակ Ռուսաց … րութեան դէմ կաթողիկոսի … րուցած ընդդիմութեան և … պայքարին ու մաքառմանը … առ որ ո՛չ սակաւ օգնեցին … քիոյ Հայոց բողոքոյ ձայներն … ցա պաշտօնական և դեսպան… տական միջամտութիւններն … և Ռուսիոյ այդ գրաւման … ման փորձերն առ այժմ … բայց առկախ մնացին, … րեպատեհ առիթներու մէջ … տին յուզուելու համար։

Հետեւաբար Ռուսիա, … խաբուած տեսնելով իւր … լութեանը մէջ, և հիմա … զայրացած իւր նախորդ … կանութիւնն, ըստ որում … կաթողիկոսն և Թուրքիոյ … եւս անօգուտ են իրեն … կարի իսկ բնական է և … կանութեան ալ խիստ … միածնայ Աթոռոյն այդ … ունեցած մեծ և թերեւս … գային ոյժն ու զօրութիւնը …

լու և այս կերպիւ զայն իւր ռուսահայ ժողովրդովը կզլխացնելու և չեզոքացնելու համար, բուռն ճիգ գամբ աշխատի Էջմիածնայ Աթոռոյ հոգեւոր յարաբերութիւնն ու հաղորդակցութիւնը խզել Թուրքիոյ Հայոց հետ, և այս ալ չէ կարելի ուրիշ միջոցաւ ի գլուխ հանել՝ բայց եթէ ձեռքի տակէ և գաղտնաբար աշխատելով ու գրգռելով, որ կա՛մ Թուրքիոյ Հայերն իրենց համար Ցաճկաստանի մէջ զատ կաթողիկոս մ'ընտրելով Էջմիածնայ կաթողիկոսը մերժեն ճանաչել, և կամ Ռուսիոյ մէջ իրենց Հայրապետական Աթոռը չարունակ ճնշման և բռնութեան տակ տեսնելով, զայն Էջմիածնէն փոխադրեն ի Սիս կամ յԱղթամար, զոր Ռուսիա ալ թերեւս չուզէ ճանաչել այն ատեն, որով և Էջմիածնայ Աթոռն ալ յանժամ դառնայ չեզոքացեալ սոսկ պատրիարքական աթոռ մը, բոլորովին Ռուսի իշխանութեանն ու տրամադրութեանն ենթարկեալ, որպէս զի Ռուսիա ալ՝ միանգամ Ազգին այդ երկու գլխաւոր մասանցը մէջի կապակցութիւնն ու յարաբերութիւնը խզելէն յետոյ, իւր ուզած խաղը խաղայ Ռուսահայոց գլխին և Էջմիածնայ կալուածները խլելով, դպրոցները գոցելով, հայերէն դպրութիւնն ու պատմութիւնը խափանելով և ջնջելով, եւայլն։

Եւ ահա Ռուսիոյ սոյն նպատակն ապօղելու համար է անշուշտ որ ռուսական օրգաններն ալ եկած են այս միջոցիս Ցաճկաստանի մէջ Հայոց Պատրիարք—կաթողիկոս մը հաստատելու և կամ ընդհանրական Մայր Աթոռը Ռուսաստանէն Ցաճկաստան փոխադրելու խնդիրներ յուզել և մտադրութիւններ սաեղծել, փոխանակ զայդ ուղղակի Ռուսիոյ վերընծայելու։

Սոյն կասկածն ու տարակուսանքն այժմ Ռուսահայոց ողջամիտ մասին մէջ ա՛յնքան տարածուած և յուզում ձգած է, որ Ռուսահայք սոսկմամբ կը լսեն Թրքահայոց վերընծայեալ այսպիսի անժամանակ նկատումներու զրոյցներն, յայտնապէս խոստովանելով թէ՝ Ռուսահայք իւրեանց ազգային գոյութեան պահպանութիւնը Թրքահայոց կը պարտին, և եթէ Թրքահայք իւրեանց կրօնական յարաբերութիւնը խզելու լինին Ռուսահայոց հետ, կէս դար չանցած՝ Ռուսիոյ մէջ Հայը պատմական ազգ մը կը դառնայ և կ'ոչնչանայ։

Մեք այս խնդրոյն վրայ այսքան չէինք ընդարձակուեր, եթէ չնախատեսէինք թէ՝ նորոգ յարուցուելիք Պալածենեայի բարեփոխման խնդիրը չա՛տ բարեպատեհ առիթ և պատրուակ պիտի տային Ռուսիոյ ձեռքը՝ ժամանակէ մ'ի վեր իւր մտադրած այդ պառակտումն առնելու և իրականացնելու համար, ուստի և հարկ դատեցինք խնդրոյն մանրամասնութեանց մէջ մտնելու, որպէս զի առիթ տուած լինինք Կ. Պոլսոյ Հայոց կեդր. վարչութեան և Երեսփ. ժողովոյ՝ լուրջ ուշադրութիւն դարձնելու խնդրոյն այս կողմին ալ վերայ, և ի միտ առնլոյ համար թէ Պալածենեայի անհրաժեշտ բարեփոխման խնդիրն ինչքան փափուկ դիրք մ'ստացած է այժմ։

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ի ՊԱՐՍԿԱՀԱՅՈՑ

Նոր Ջուղա, 2 ապրիլ.

Փոյթեռանդն ջանասիրութիւն պատուական Մասիսի ի մասին ծանօթացուցանելոյ զվիճակ Համագգեաց իւրեաց գովելի է արդարև, և առ այն առաւելուք զթիւ թղթակցաց։ Իսկ ի վիճակի խմում, առ ի չգոյէ յօդուածագրոյ, հարկ համարիմ ես ինքնս հաղորդել ինչ ինչ ազգային լուր ի գիտութիւն հեռաւոր Հայրենակցացն մերոց։ Ցուսամ որ բարեհաճիք և զներկայս հիւրընկալել յէջս պատուական Մասեացդ, որպէս արդէն հրատարակեցէք զ23/4 սեպտ. Նամակս, զոր պարսկերէն «Փերհէնք» անուն լրագիրն Սպահանայ ի 191 թիւն իւր արտատպեաց թարգմանելով զայն ի լրագրոյդ։

Արդարութեան պարտս համարիմ վճարել՝ և այն կարի իմն ցնծութեամբ զի մերս սիրելի Արքայորդի Վսեմափառ Ջըլլը Սուլթան Մէհսուտ Միրզա կուսակալն Սպահանայ, ընդ որոյ հովանեաւ բարօրութիւն և շնորհս վայելէին Հայք, բարեհաճեցաւ յաւելուլ նոր իմն շնորհս ի վերայ շնորհացն, և է այս. — կամեցեալ Արքայորդին մի վաշտ թնդանօթաձիգ զօրք գումարել ի գաւառէն Փերիոյ, վերակացու զօրածոյն պահանջէր ութ զինուոր վասն ութ թագաւորական Հայաբնակ գիւղօրէից. եկին տանուտեարք գիւղիցն յառաջնորդարանն. և առաջնորդն Արքայորդին ի նոյեմբեր ամսոյ հետէ գնացեալ էր ի Թեհրան, Նամակաւ մատուցի զխնդիրն և աղաչեցի թողուլ Հայոց և ներել. զկնի բարւոք վերահասու լինելոյ կացութեան ժողովրդեանս, հայրական գթութեամբ բարեհաճեցաւ հրամանագրել թէ ընկալեալ է զաղաչանս և ներեալ է։ Ըստ որում ներկայիս հրապարակաւ յայտ առնեմ զշնորհակալութիւն ժողովրդեանս և հայցեմք յԱստուծոյ պարգեւել կենաց բարեբաստիկս Նորին Վսեմափառութեան։

Օրէնք է Պարսից ունել յամենայն երեւելի քաղաք մէն մի իմամ ի սեռընդոց մարգարէին, որոյ պաշտօնն է յաւուրս ուրբաթուց աղօթել տալ ժողովրդեան և որ կոչի «Իմամը ճումա»։ Ի Թեհրան եղեալն փեսայացեալ է Արեգակնափայլ Շահին, վայելուչ հասակն, գեղեցիկ և ողիտակ դէմքն, քաղցր բնութիւն և ազնիւ քաղաքավարութիւնն արդէն բաւական ապացոյց իմն է փեսութեան հոգւոյն որ ի նմա. յանցելումն քանիցս եկեալ մեզ գործով զհամակրութիւն իւր առ ազգս Հայոց, զորմէ շնորհապարտ եմ։

Սոյն ի Սպահան իսկ գտեալ «Իմամ ճումայն» ի նախնեաց և այժմ պահպանեալ են զգաստս Հայոց, և չեն թողեալ ազգայնոց իւրեանց ճնշել զմերայինս ի դատաստանի. դուք որ այդր բնակիք՝ ճանաչէք անշուշտ զյորդ պաշտպանութեանս, առաւել քան զայս չկամիմ ծանրանալ ի վերայ խնդրոյս այսորիկ։ Հանգուցեալ Թադէոս արքեպիսկոպոս Նախորդս յաջողեալ է մի ոսկետուփ ընծայ բերել յՕգոստափառ կայսերէն Ռուսիոյ միջնորդութեամբ հոգելոյս Ներսէս կաթողիկոսի. որով առաւել ևս սերտ կերպիւ պաշտպանեալ են զգաստ Հայոց։ Ցերեալ Իմամն քանի ամսօք յառաջ մեռաւ, և որդին Միր Մեհմէտ Հաշէմն այժմ կայ և յարգութեամբ վարի ընդ մեզ. ունեալ է զօրէնս իւրեանց քով, և ժողովուրդ իւր մեծ հաւատ ունի յիւր վերայ՝ իբրև քով ունեալ և արդարասէր։

Ի Սպահան կայ և այլ մի կարգացող անձն որ Աղա Շէյխ Մէհէմէտ պաշէր անուն, գրեթէ առաջին անձն է ի բովանդակ Պարսկաստան, յիւր հաւատ հաստատուն, որ արդարասէր և երկար քննութեամբ վճռէ զդատս։ Ժողովուրդն այնքան ի յարգի ունին, և Արեգակնափայլ Շահն ա՛յնքան յարգէ, որ այսօր մեծ տիտղոս ունի «Հիւճճէթ իւլ իսլամ»։ Արդէն զուարթ դէմք իւր յայտնեն զբարեբարոյութիւնն։ Մեք միշտ գործ ունիմք ընդ Աղա Շէյխի, բայց որում ինքն է դատաւոր և վճռատու այն դատից որք Պարսից օրինօք հարկ լինի լուծել և զգաստս Հայոց. արդարապէս սաեղով մեծ բաւարարութիւն ունիմ ոչ վասն այնորիկ զի պաշտպանէ զգաստս Հայոց, որքան վասն իրաւասիրութեան վարելոյն։

Ի գրելոյս զամ յայտ եղրակացութիւն զի զրութիւն Հայոց Պարսկաստանի այժմ բաւական Նախանձելի է համեմատութեամբ Հայաստանի, ուր ընդդէմ կամաց Օսմ. կայսեր և կառավարութեան հաւատարին մերոցնեայք ի Քրդաց։ Ի Պարսկաստան ևս սարին պաշտօնեայք և Պարսիկ գիւղատերք յանիրաւի առնուն տուգանս ի Հայ գիւղականաց և փորձեն երբեմն հարստահարել զանազան հնարիւք, բայց կամ հաղուագիւտ է և կամ երբ իմանայ կառավարութիւն Ջըլլը-Սուլթանի, յանժամ վայ է հարստահարողին. կարող եմ բազմաթիւ փորձով ապացուցանել զգրեալս Նկատմամբ Հայրագութ կառավարութեան Վսեմափառ Արքայորդւոյն։ Հայոց անցեալ պատմութեան տեղեակքն զարմանալ ունին, սակայն հարկ է գիտել զի գրեալքս միայն նկատմամբ ներկայիս է. ես ինքս իսկ չկարեմ երաշխաւորել վասն ապագային։ Ռ. Էջմիածնի անունն շատ բարձր է առս և յարգելի։

Ազգային ներքին կացութիւն Հայոց յուսալից է վասն ապագային. գիւղականք, որք զան ի Ջուղա և տեսանեն զհամակալ չինուած Ազգ. դպրոցին, չարժին և նոքա. ի ձեռն գաւառական գործակալ Քահանայից աշխատիմք չարունակ դպրոց բանալ, է որ մի գիւղական տիրացու և է որ գիւղական Քահանայ վարժապետ կարգեմք, և ի վանս տպագրեալ գրեանցն տամք ձրիապէս այնց դպրոցաց։ Ազգ. կառավարչութիւն Հայոց Բժաւնիոյ ի քանի ամաց հետէ վասն տպարանի տարեկան 120 ռուփի յատկացուցեալ են յԱզգ. սնտուկէ տեղւոյն ազգասիրաբար, ուստի կարող լինիմք ձրիաբար հոգալ զպէտս գիւղական դպրոցաց։ Եթէ ձրի չը տամք՝ անկարելի է, ըստ որում հազիւ համոզեմք զծնողս առաքել ի դպրոցս և վարժապետ պահել ամենայնքին վարձուք, որոց վէճքն անպակաս են և պարտիմք շատ մասնաւոր անձանց ևս յորդորական նամակ գրել ի գիւղօրայս զի մ'ընդդիմացին վասն առաքելոյ զզաւակունս ի դպրոցն. Համբերութեամբ յուսալից եմք։ Նորաչէն դպրոցս հանդիսապէս բացաւ ի կաղանդին, և չարունակէ։ Բժաւնիոյ պարոնայք խոստացեալ են մի Անգղիագէտ Հայկական առաքել մեզ ի Կ. Պոլսոյ կամ ի Զմիւռնիոյ. գովութեան արժանի է Բժաւնիացւոց հայրենասիրութիւնն։ Աստուծով զկնի ութ աւուրց սկսանիմք զմեծ և զհաստուն գմբեթ դպրոցին ծածկել աղիւսաշէն։ Գովելի է և ջանք Հոգաբարձուաց չինուածոյն. Դպրոցն այնքան մեծ է որ մի կողմն միայն բաւական եղեւ պարունակել զմանկունս։

Մնամ աղօթարար

ԳՐԻԳՈՐԻՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

Առաջնորդ Պարսկահայոց և Հնդկահայոց.

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ի ՌՈՒՍԱՀԱՅՈՑ

(Մեր Թղթակցէն)

Տփղիս, 14 ապրիլ.

Մայիսին պիտի լինի Ռուսաց կայսեր Թագադրութիւնը։ Ամենափառաւոր պատրաստութիւններ են լինում. Թագադրութեան մասին. Մոսկվայի մէջ տեղի ունեցող բոլոր հանդէսների մասին, որոնք անկասկած շատ լրագիրների նիւթ կը տան, ես չպիտի գրեմ, ես այս բանն յանձն կ'առնէի անելու, եթէ ձեր Մոսկվայի թղթակցին աւելի յարմար չլինէր այդ։ Նա պիտի լինի ականատես այդ բաղդին, ուրեմն նա կարող է ձեզ հասցնել թարմ նկարագրութիւններ, եթէ միայն ոյժ ունի նկարագրելու, մանաւանդ որ Հայ ընթերցողներն աւելի սիրում են կարդալ փափուկ, չքեղ, շողշողուն նկարագրութիւններ։ Սակայն թողնենք այդ։ Թագադրութիւնը որ պիտի տեղի ունենայ, ինչպէս գէթ այժմ յայտնի է, մայիսի 15 ին, մեծամեծ չարժումների եւ ցանկութիւնների, փոփոխութիւնների եւ գործերի առիթ կարող էր լինել մեզ համար, եթէ այսօր Մայր-Աթոռը ունենայր իր պետը, եթէ այսօր Հայ կաթողիկոսական աթոռը թափուր չլինէր։ Ի հարկէ այս մասին հարկաւոր էր առաջ մտածել. արդէն ուշ է։ Փառաւորութեան այն քանի մը փոփոխութիւնները, որոնց վրայ այնքան փափագ եւ ցանկութիւն ունէին ընդհանրապէս Պոլսոյ թէ՝ լրագիրները եւ թէ ազգայինները, կարելի էր կատարել եւ յաջողեցնել հէնց այդ թագադրութեան ժամանակ, երբ ամէն կողմից շատ ծրագիրներ ու զեկուցումներ են ներկայացնում կայսեր։ Եթէ Ռուսաց կառավարութիւնը դիտաւորութիւնը պիտի ունենայ մի քանի փոփոխութիւն անելու մեր հոգեւոր վարչութեան քանի մը գործերի վերաբերութեամբ, այդ աւելի հեշտ, եւ աւելի մեծ չափով կարելի էր անել այժմ։ Բայց արդէն անցաւ եւ այդ անկարելի է։ Այժմ հարց է միթէ կաթողիկոսական տեղապահ Մակար Սրբազանն այդ բանի մէջ չէ կարող գործ կատարել։ Այդքանը կ'ասենք, որ եթէ կամենայ եւս կատարել, եթէ կ..., ասում ենք, եթէ ձեռնարկէ առաջարկութիւններ անելու իսկ, պէտք է գիտենալ որ նորա սահմանները աւելի նեղ են, աւելի միջոցները փոքր, քան եթէ մեք ունենայինք այժմ կաթողիկոս։

Իսկ միւս կողմից կառավարութիւնը արդէն հաստատել է այն ժամանակը ընտրութեան, որը առաջարկել էր Սինոդը. այս մասին դուք արդէն տեղեկութիւն ունիք, եւ որոյ մասին ես մի քանի բան արդէն ձեզ գրեցի անցեալներին։ Կրկին լսում ենք որ Մակար Սրբազան Մոսկվայ պիտի գնայ, ներկայ լինելու Թագադրութեանը։ Այդ ուրախալի է։ Սակայն ինքն ըստ ինքեան Մակար Սրբազանը չէր կարող չգնալ. այդ գնալն աւելի հաստատ է դարձնում նորա ապագան, կարծեմ հասկանում էք ասածս։ Այստեղ կրկին առաջ է գալիս կաթողիկոսական ընտրութեան եւ ընտրելի խնդիրը։ Վերջապէս այս տեղ մեր պարբերական թերթերից մինչ հանգէս եկաւ խօսելու կաթողիկոսական ընտրելիների մասին, մինչդեռ ձեզ մօտ վաղուց արդէն խօսումեն, գրումեն (*), վիճումեն (*), կուսակցութիւններ են կազմում, գործեր են դառնում (*), եւ գլխաւորը այն է՝ որ այդ բոլորը համարեա պարզ կերպով։ Այս տեղ եթէ ներքուստ պատրաստութիւններ լինում են՝ այդ եւս շատ զգոյշ կերպով. սակայն որ լինում են պատրաստութիւններ, որ կայ ներքին մեծ կռիւ այս մասին, դորա մէջ չէ կարելի կասկածել։ Անկասկած դուք այս տեղ կարդում էք զանազանական եւ համակրական նամակներ Ռուսահայ ընտրելի մասին։ Մեծ ուշադրութիւն մ՚ դարձնէք այդ նամակներին եւ միայն դորանից հետեւեցրէք այստեղ գործերի վիճակը։ Այստեղ կաթողիկոսական ընտրելիների վրայ խօսող թերթը անպայման առաջարկումէ Ներսէս Սրբազանին եւ Խրիմեան Հայրիկին։ Մի բան միայն ես այդ կարծիքի եւ ցանկութեան կարեւոր եմ համարում աւելացնել, որ այսպէս վարուելով՝ այդ թերթը կատարումէ Ռուսահայոց անհամեմատ մեծամասնութեան ցանկութիւնը, արձագանք է հանդիսանում մեծամասնութեան անկեղծ ցանկութեան։ Այդ երկու հոգեւորականները այստեղ իբրեւ խոէյաներ մեր այժմեան հոգեւորական դասին նկատւում են։ Այդ երկուսի ընտրութեան մէջ՝ ցանկութիւնն աւելի հակվումէ Ներսէս Վարժապետեանի կողմը։ Սակայն չը կարծէք թէ զօրանում Խրիմեանը անարժան է համարվում։ Ո՛չ, պատճառներ կան այսպէս վարուելուն, բայց այդ պատճառների մասին այժմ աւելորդ եմ համարում խօսել։ Գուցէ ժամանակին մանրամասնաբար գրեմ այս մասին, երբ արդէն խնդիրը կ՚սկսի փոքր ինչ որոշ կերպարանք ստանալ. չեմ գրում այժմ այդ հետաքրքիր կողմի մասին, մանաւանդ որ անցեալ նոր գրած նամակներիցս մէկի մէջ համառօտակի կերպով այդ մասին խօսեցի։ Իմ վերջին գրած քանի մը նամակներից դուք արդէն պարզ տեսնում կը լինէք թէ ինչ կերպարանք է առնում այս տեղ այդ կաթողիկոսական ընտրութեան գործը. թէ ո՛վքեր ինչ են անում. թէ ինչ հիմունքով այսպէս կամ այնպէս են վարվում, եւ թէ մանաւանդ ինչ հիմունք ունին ձեր ազգային ժողովները, այսպիսի ուղղութիւն բռնելու։ Ես արդէն ձեզ մանրամասն գրեցի Մակար Սրբազանի անձնաւորութեան վրայ. գրեցի նորա յարաբերութեան մասին թէ՝ կառավարութեան հետ, եւ թէ Էջմիածնի մէջ։ Գրեցի ձեզ նոյնպէս թէ ինչ յարաբերութեան մէջ է եւ ինչ դրութիւն ունի ինքը Ս. Սինոդը, թէ իր մէջ, եւ թէ դէպի Մակար Սրբազանը. վերջին նամակով ես կրկին այս բոլորից յետոյ, կրկին դարձայ ձեզ ցոյց տալու թէ ո՛վ է այս պարագաների մէջ, արտաքին եւ ներքին այս դրութեան ժամանակ, յարմար ու արժանի ընտրելին։ Ես սկզբում ձեզ յայտնեցի թէ ինձ համար որոշ պատճառներով կաթողիկոսական ընտրելիների մասին չպիտի երկար խօսիմ. սակայն ձեր ցանկութիւնը կատարած լինելու համար, ես վերջերս այս խնդիրները իրանց բոլոր մանրամասնութիւններովը ուշադրութեան առայ. եւ յոյս ունիմ որ այժմ գէթ թէ իմ կարծիքները եւ գլխաւորապէս գործերի եւ գործունէութեան վիճակը ձեզ պարզ կը լինի։ (*)

ՇԱՄՇԱԴՐԱՄ

(*).—Մեր Թղթակից այն տպաւորութեան ներքեւ կը գտնուի թէ Կ. Պոլսոյ մէջ շատ կը խորհուի, կը խօսուի եւ կը գրուի կաթողիկոսական ապագայ ընտրելիներու մասին, մինչդեռ մեք այդ նկատմամբ առ այժմ կատարեալ անտարբերութիւն կը տեսնենք ազգային լրագրութեան մէջ եւ անոր դուրս։ Միայն Մասիս, Տ. Գէորգ կաթողիկոսի մահուան առթիւ հրատարակած մէկ տեսութեան մէջ, դեկտ. 10 ին կամ 12 ին, կ'ըսէր թէ երեք ընտրելիներ միայն կարելի են, Ներսէս Սրբազան, Խրիմեան Հայրիկ եւ Մակար Սրբազան։ Այնուհետեւ ո՛չ մեք, ո՛չ ուրիշ լրա-

---

ԹԵՐԹՕՆ ՄԱՍԻՍԻ

(28)

ԱԼՊԷՐ ՏԷԼՊԻ

ՄԱՐՔԻԶՈՒՀԻՆ

6

— Դուք ծովուն եզե՞րքը մեծցած էք։

— Այո՛, Տիկի՛ն, Պրըթայնի մէջ։

— Պրըթայնի մէ՞ջ, գոչեց մարքիզուհին զուարթութեամբ։ Ես ալ։ Պրըթայնի ո՞ր կողմը։

— Օ՜, աննշան անկիւն մը, որոյ անունը լսած չէք երբէք. Բօրնիքի շրջակայները։

Այս անգամ Արտեմիս կանգ առնլով.

— Ես ալ, ըսաւ դարձեալ։

Եւ ուշադրութեամբ երիտասարդին երեսը նայելով, որ նոյնպէս զարմացած էր, վայրկեան մը լռութենէ յետոյ աւելցուց յուզեալ ձայնիւ.

— Այդ աննշան անկիւնը Լա Պիրոշէռ կը կոչուի, այնպէս չէ՞։ Աչքս գոցեմ, բաւական է... ամէն բան աչքս կուգայ։ Կը յիշեմ այն փոքր ծովեզրը, խաւաններով լի, և զանոնք շրջապատող պարուրաձեւ ժայռուրը՝ գորշագոյն տունկերով ծածկեալ։ Կենացս լաւագոյն տարիներն հոն անցուցած եմ մեծ ագարակին մէջ, Պովուառի ճանբուն վրայ, այն բարի մարդոց քով, որք շատ կը սիրէին զիս։ Ազատ էի, երջանիկ էի, բարեկամ մ'ունէի որ կը խաղար և կը վազվզէր ինձ հետ դաշտերուն ու ժայռերուն մէջ։ Ես Մաքս կը կոչէի զայն, վասն զի անունը Մաքսիմիլիէն էր. Նա զիս Ժոլիէթ կը կոչէր, վասն զի սիրուն կը գտնէր զիս։ Ցղայութեանս այդ ընկերը չմոռցայ երբէք. ոչ Լա Պիրոշէռէն մեկնած և վանքը մտած ժամանակս, ոչ ալ վանքէն ելնելով մեր տունը դարձած ժամանակս...։ Օր մը տեսայ զայն ընկերութեան մէջ, առանց զիրար ճանչելու խօսակցեցանք միմեանց հետ, և պէտք էր որ անծանօթ ծովեզրի մ'անուն յիշէր ինձ, որպէս զի անցեալն արթնցնէր և յիշողութիւնս լուսաւորէր, և որպէս զի չափահաս մարդուն մէջ վերստին գտնէի տղան, այն տղան, որուն կ'ըսէի.

— Բարի լոյս, Մա՛քս... Նա ալ կը պատասխանէր ինձ.

— Բարի լոյս, Ժոլիէ՛թ, ըսաւ Մաքսիմիլիէն բոցավառ աչօք, սխրանալով իւր մանկութեան ամենասիրելի յիշատակներուն այսպէս յանկարծ արթննալուն վրայ...։ Դո՛ւք, Տիկի՛ն, դո՞ւք էք Ժոլիէթն։ Ա՜հ, հիմա կը հասկնամ թէ ինչո՞ւ ձեր ոսկեղէն ձայնը տարօրինակ թովչութիւն մը կ'ընէր իմ վրայ։ Անցեալը կը գրաւէր ներկայն, և այն բերկրութիւնը զոր ունէի ձեզ հետ խօսելու համար, անցելոյն բերկրութեան անուշահոտութիւնն էր։

Արտեմիս բնազդմաբար աչքը դարձունելով տեսաւ որ իրենք երկուքը մինակ էին. միւս զոյգերն ուրիշ կողմ գնացած էին։

— Եկէ՛ք, ըսաւ Մաքսի, ուրախ լինելով այս առանձնութեան վրայ։ Կրնանք պահ մը խօսակցիլ։

Եւ քաշեց տարաւ կանաչազարդ փոքրիկ քէօշկ մը, որ ծառուղւոյն մէկ քովը ծածկուած էր։

— Նստինք հոս, Պարո՛ն։ Եթէ գիտնայիք ո՜րչափ սիրտս յուզուեցաւ ձեզ գտնելուս վրայ։ Ըսի ձեզ թէ յանկարծական լուսաւորութիւն մ'եղաւ ինձ համար. առաջ չկրցի ճանչել ձեզ, դուք ալ զիս. այս բնական է. բայց ինչո՞ւ համար, երբոր դուք Բօրնիքի շրջակայներն անծանօթ խորշի մը խօսքն ըրիք, զարմանալի սրտայուզութիւն մ'զգացի, այն «արդէն տեսած» ի տպաւորութիւնն, որ յանկարծ արթնցուց յիշողութիւնս։

— Վասն զի, տղայութիւնը, Տիկի՛ն, կենաց այն ժամանակն է, որ աւելի հետք կը թողու մարդկային սրտին մէջ։ Արդեօք մարդ կենաց մէջ յառաջ երթալով սխրացմա՞մբ կը յիշէ այն ժամանակն ուր կենաց մէջ կը մտնէր. կամ թէ՝ տղուն դեռ նոր յիշողութիւնն առաւել հաւատարմութեա՞մբ կը պահէ ստացած տպաւորութիւնը։ Չեմ գիտեր. բայց տասն տարու եղած ժամանակիս չնչին բաներն այսօր կը յիշեմ, և քսան տարու եղած ժամանակս կարեւոր իրողութիւնները կը մոռնամ։

— Ուրեմն կը յիշէ՞ք...

— Լա Պիրոշէ՞ռը...

— Եւ Ժոլիէ՞թը։

— Ա՜հ, Տիկի՛ն մարքիզուհի, Ժոլիէթ ա՛յնչափ սիրուն էր, ո՛րչափ դուք գեղեցիկ էք։ Կը տեսնեմ զայն տակաւին իւր կապոյտ շրջազգեստով և գորշ կտաւէ գոգնոցով։ Օր մը ձեռք ձեռքի տուած խորաձորի մը մէջ կը թափառէինք և սեւ թութ կը բրցնէինք։ Տեսնելով որ թաւուտի մը մէջ շատ թութ կար հասունցած, թողուցի զինքն և թաւուտին մէջ մտնելով շատ մը բրցուցի բերի։ Շուտով բաժնեցինք և խոտին վրայ նստած՝ սկսանք ուտել, ես անյագաբար շրթունքս և այտերս ներկելով, իբրեւ մեծ և անհոգ պատանի մը. իսկ Ժոլիէթ, իբրեւ փոքրիկ մաքրասէր օրիորդ, չնորհալի կերպիւ և մատին ծայրերովը կուտէր զգուշութեամբ։ Երբոր զիս տեսաւ, քիթս բերանս և ձեռներս կարմիր ներկուած, սկսաւ ծիծաղիլ, իւր ճերմակ ակռաները ցուցնելով և իւր փոքրիկ ձեռներն իրարու զարնելով. յետոյ իւր երկու թեւերով պարանոցս փաթթուեցաւ ըսելով. «Քեզ համբուրելու համար չէ որ կը համբուրեմ քեզ. այլ վասն զի դու ներկուած ես, ես ալ կ'ուզեմ ներկուիլ...։» կը յիշէ՞ք զայս, Տիկի՛ն։

Մարքիզուհին կը ճառագայթէր ուրախութենէն։

— Ի՞նչպէս չեմ յիշեր, ըսաւ։ Գիւղին մէջ մեծ ծակ մը կար, յորմէ շատ կը վախնայի։ Երբոր անձրեւ գար, այն ծակը կը լցուէր ջրով, և երկիւղս սարսափի կը փոխուէր։ Քանի՛ անգամ Մաքս զիս գրկելով ցատկեց անոր վրայէն. և երբոր վախնայի, Մաքսին ճիտը փաթթուելով՝ խիկոյն կը քաջալերուէի։ Կը յիշէ՞ք զայս, պարո՛ն։

— Ի՞նչպէս չեմ յիշեր... Եւ ձեր գտնուած ագարակին վարձակալուհւոյն սեւ գամփռը...

— Եւ քահանային տնտեսուհին, որ պատարագին ժամանակ կու լար։

Արտեմիս զայն յիշած ժամանակ խնդալէն կը մարէր, որպէս թէ քահանային տնտեսուհւոյն արտասուելը նորանշան ու ծաղրելի բան մ'եղած լինէր։ Մաքս ալ կը խնդար, յիշատակութիւններն յիշատակութեանց կը յաջորդէին, և զիրար տեսնելնուն վրայ ուրախ, բան մը չէին տեսներ, բան մը չէին լսեր, մինչեւ իսկ ծառուղւոյն մէջ իրենց մօտ ճարճատող չոր տերեւներու խորշիւնը։

Հանրիէթ՝ Մաքսէն քառորդ մը յետոյ իջեր էր իւր սենեակէն, որպէս զի քիչ մը ժամանակ անցնէր երիտասարդին և իւր երեւան ելնելուն միջեւ։ Դահլիճը թափուր գտնելով, ծառաներէն իմացաւ որ հիւրերը ծառուղին գնացած էին։ Տիկին Հանրիէթ Ռոշէզ տասն վայրկենէն քառուղի մը հասաւ, ուսկից ճանբան երկուքի կը բաժնուէր. մին դարաստանին կատարը կ'ելնէր, միւսը կանաչազարդ քէօշկը կ'իջնէր։ Այս վերջին ճանբան բռնեց։ Ինչո՞ւ համար։ վասն զի գիպուածը մեր բաղդն իւր հաճոյից համեմատ կը վարէ. վասն զի իւր ամենափոքր քմահաճոյքն Հանրիէթի պէս չար և վատ կին մը կը մղէ. վասն զի զայն ձախ կողմը դարձունելով և ոչ աջ կողմ, ճակատագիրն իւր ամենազօր կամքը կը ցուցնէր։

Քէօշկէն հինգ քայլ հեռու կանգ առաւ. խօսակցութեան ձայները կը լսէր, և իւր խորամանգ նախանձութիւնը չէր կրնար խաբուիլ։ Ի՞նչ կընէր իւր տարփաւորին, հոն, այդ կնոջ քով. ուստի առանց ձայն հանելու, կամաց կամաց կը յառաջանար որպէս զի լրտեսէ զանոնք։ Ինքզինք բռնել քով գիտէր։ Անոնց խօսքերէն մի քանիս լսեց և երկարժամանակեայ մը-

(Շարունակելի)

La publicité de letranger est exclusivement remise à l'Eastern Agency, Constantinople Karakeuy Déirmen Han

ԱԶԴ

Մայիս 1ին Վիէննայի մէջ կատարուած կարմիր խաչի վիճակահանութեան ցանկերուն նայելով, 7575 սէրիին 19 թիւը շահած է 100,000 ֆիորինի գումարը։

Այն տոմսակներ, որոց թիւերը նշանակուած են ի ստորեւ, հետեւեալ գումարները շահած են։

Սէրի	Թիւ	Ֆիորին
736	26	50
745	28	100
1036	26	50
1153	33	1000
1614	44	50
1672	4	50
1994	44	50
2320	10	50
3056	32	100
3214	38	100
3671	36	100
3806	39	50
4040	28	50
4059	31	100
5165	22	100
5979	30	100
6442	25	50
6449	18	500
6666	36	500
6816	30	100
7901	31	100
8476	3	100
8705	32	50
10679	28	500

Յիշեալ տոմսակներն ունեցողներէն կը խնդրուի որ մեր Ղալաթիոյ գրասենեակը դիմեն, եթէ կուզեն իրենց ելած գումարն ստանալ։

Ճ. Տ. ԾԱՆՆԷԹԹՕ
Ղալաթիա Քոմիսիոն խան թիւ 18.

ԽՄԲԱԳԻՐ-ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Մ. ԽԻԹԻՒՃԵԱՆ

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

ՍԿԶԲՈՒՆՔ ՀԱՅԵՐԷՆ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

Նոր ուսանողաց համար

Գրեց Ա. Մ. Գարագաշեան

Բ. Տիպ

Հայերէն քերականութեան սոյն նախնական դիւրուսոյց դասագիրքն արդէն սպառած ըլլալով, այս անգամ կրկին տպագրութեամբ եւ կարեւոր փոփոխութեամբք վերստին հրատարակուած է։ Սոյն դասագիրքն խիստ յարմար է նախակրթական վարժարանաց։

Կը գտնուի Ս. Յ. Փափազեանի գրատունը եւ ամէն գրավաճառաց քով, գին 2 դահեկան։

Ս. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆԻ

Նոր և ընդարձակ տեսական և գործնական երկրաչափ. [illegible]

Ա. Հատոր.

Այս առաջին հատորը որ միայն ի լոյս ընծայուած է կը պարունակէ նախագիր բան մը չենք գրած, եւ մանաւանդ յատուկ ընտրելի մը չէ պաշտպանուած։ Երբ Նոր Կաթողիկոսն ընտրելու ժամանակը գայ, — զի հիմակ Ազգն ուրիշ եւ առաւել անմիջապէս կարեւոր գործ մը ունի,, — ամենքս ալ առիթներ պիտի ունենանք [ընտրելեաց վրայ խօսելու։

Բ. Ք.

նական դպրոցաց թուաբանութեապէտք եղած բոլոր մասերը եւ գործնական կենաց մէջ հարկ եղած բոլոր թուաբանական հաշիւները, դասագիրք մը ըլլալու բոլոր համգամանքներն ունի թէ դիւրուսոյց եղանակաւը թէ տեսական հաստատութեանց բազմազանութեամբը եւ թէ խնդրոց մասին ունեցած ճոխութեամբը եւ ամէն կարգի ազգայնոց օգտակար գիրք մը կրնայ ըլլալ։

Կը վաճառի ամէն ազգային գրավաճառաց քով գին 12 ղրշ։ Կեդրոնատեղին է Չաքմաքճըլար փողոց թիւ 20 գրատունը։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Քանի տարիէ ի վեր մայրաքաղաքիս բնակչաց ծանօթ եղող Տօքթոր Թամամշեանց հայազգի ճարտար բժիշկն, իւր ուղեւորութենէն վերադառնալով, բնակութիւն հաստատած է ի Բերա, եւ իւր յաճախորդները կ'ընդունի Թէփէ-պաշի փողոց թիւ 6 տունն ամէն օր առաւօտէն մինչեւ կէս օր։ Իւր առջի բնակարանն էր ի Նիշան թաշ, Ռուսաց հիւանդանոցին մօտ։

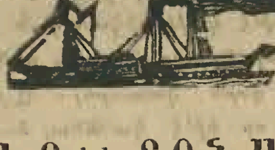

ՔԷՅՑ ԵՒ ՏՕՆԱԼՏ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որք կը բանին ի Վէլ Լոնտոնի և Արեւելեան նաւահանգստաց, Սեւ ծովու և Դանուբի

Շոգենաւք Լոնտոնէն կանոնաւորապէս կը մեկնին Կ. Պոլիս, Օտէսա եւ Դանուբ երթալու համար, եւ օրինաւոր սակագներով վաճառք կը փոխադրեն Եւրոպայէն Արեւելից եւ Սեւ ծովու բոլոր նաւահանգիստները։

Թօխօռօ շոգենաւը, նաւապետ Տըրնպառ, Լոնտոնէն մեկնեցաւ նախորդ ամսոյ 24ին, Մալթա եւ Պիրէոն հանդիպելով Կ. Պոլիս գալու համար, ուստից Օտեսա պիտի երթայ անմիջապէս։

Լոնտոնի մէջ այժմ բեռ կ'առնուն հետեւեալ շոգենաւք.

Ախօռօ շոգենաւը, նաւապետ Ուէսդքօթ, Մալթա, Շիրա, Կ. Պոլիս եւ Օտեսա երթալու համար, եւ Լոնտոնէն պիտի մեկնի դէպի 28 ներկայ ամսոյ։

Քուէլէրօ շոգենաւը, նաւապետ Տ. Հ. Մէյճըր Զմիւռնիա, Կ. Պոլիս, Կալաց եւ Իպրայիլ երթալու համար, եւ Լոնտոնէն կը մեկնի դէպի 28 ներկայ ամսոյ։

Ֆօռլէ Եօռօ շոգենաւը, նաւապետ Պոն, Սելանիկ, Կ. Պոլիս, Պաթում, Բօթի եւ Թրպզոն երթալու համար, եւ Լոնտոնէն պիտի մեկնի մայիս 1ին։

Աւելի մանրամասնութիւններ եւ գնոց վրայ տեղեկութիւն ստանալու համար դիմել առ

ՔԷՅՑ ԵՒ ՏՕՆԱԼՏ
Գործակալ
Ղալաթիա, Կ. Պոլիս

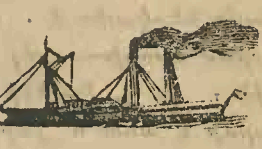

ՖՐԷՏ, ԼԷՅԼԱՆՏ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որ կանոնաւորապէս կը բանին Լիվըրփուլ և Արեւելեան մէջտ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալճերիան	2,500	Ֆալմիան	3,700
Ալհամբրա	2,500	Ֆլամինիան	3,700
Անտալուզիան	2,500	Ֆլորիան	3,700
Արաբիան	2,500	Իպերիան	5,500
Ասսիրիան	3,700	Իլիրիան	5,500
Պալմիրա	6,000	Իթալիան	5,500
Պուլկարիան	6,000	Լեսպիան	2,200
Քօրտովան	800	Լիկուրիան	2,500
Սարտինիան	2,000	Լիսպոն	800
Տօրօս	700	Օբօրթօ	700
Էճիփշըն	3,700	Բերսիան	3,800
Ֆալիան	3,700	Վալենսիան	6,800
Ֆաւոնիան	3,700	Վենեցիան	6,800

Սարտինիան շոգենաւը, նաւապետ Սդենդիֆօրտ, ամսոյս 7ին մայրաքաղաքս պիտի հասնի։

Շաբաթական շոգենաւներու նոր գիծ մը հաստատեցաւ Լիվըրփուլի եւ Պոսդընի միջեւ, եւ ստորագրեալս հեռուկէ զատ ուրիշ վաճառք կ'ընդունին օրինաւոր սակագներով։

Ուղեւորներու համար ամեն դիւրութիւն կ'ընծայուի։

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ԷՏՈՒԱՐՏ ԼԱՖՕՆՏԷՆ
Գործակալ
թիւ 34, 35, 36, Եէնի Միլլէթ խան, Ղալաթիա

Նաւատարք, Պարոնայք Ֆրէտ, Լէյլանտ եւ ընկ. Լիվըրբուլ

Գործակալութիւնք

Կ. Պոլիս, Էտուարտ Լաֆոնդէն.
Ճիպրալդար, Պ. Պ. Քարվըր Եղբարք.
Աղեքսանդրիա, Կ. Լ. Վահման եւ ընկ.
Մալթա, Ա. Քամիլերի.
Շիրա, Ա. Մ. Մավրոկորտադոյ.
Զմիւռնիա, Պ. Ուիգօլ եւ ընկ.

ՄՕՍ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվըրփուլ և Միջերկրականի մէջ բանող շոգենաւք

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Քառնաք	4,200	Ուլփի	3,000
Ֆարոս	4,000	Նէբրի	3,000
Օմանլի	4,000	Բէրս	3,000
Սեսօսդրի	3,250	Իպի	2,600
Թեպէ	3,250	Ալուսդրի	1,700
Մաննարո	3,250	Լոտի	800
Նէրօ	3,250	Օլինթօ	800
Մարեօթի	3,250	Սեւիլ	750

Վերոյիշեալ շոգենաւք չքեղապէս յարդարուած են ճանբորդներու համար։ Դիմել առ Ժ. Թ. ՈՒԻԹՕԼ եւ ԸՆԿ. Գործակալք
Մէյտանճըք սօգագ, Պոլիս
կամ առ Պ. ՆԷՎԻՅԼ Է. ՄԱԼԹԱՍ
թիւ 1 եւ 3, Նարլեան խան, Վոյվոտա փողոց, Ղալաթա.

Տնօրէնութիւն, Լիվըրբուլ,
ՃԷՅՄՍ ՄՕՍ եւ ԸՆԿ.
31, Ճէյմս Սդրիդ, Լիվըրբուլ.

Գործակալութիւնք

Աղեքսանդրիա	Ռ. Ճ. Մոս եւ ընկ.
Պէրութ	Յ. Բաթթարաքի
Կ. Պոլիս	Յ. Վ. Ուիթոլ եւ ընկ.
Դարդանէլ	Ֆրանք Քալվէրթ
Ճիպրալթար	Սմիթ, Իմոս եւ ընկ.
Մալթա	Սմիթ եւ ընկ.
Իսքէնտէրուն	Լէվի, Ֆրանք եւ ընկ.
Զմիւռնիա	Պ. Ք. Ուիթալ եւ ընկ.
Շիրա	Ն. Ք. Բէգրոբուլոյ

Ն. ՓԱՔԷ ԷՆԷ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի և Բոնթի մէջ կանոնաւոր բանող

Մեկնում Մարսիլիայէն ամէն տասն եւ հինգ օրն անգամ մը չորեքշաբթի օրերը։

Ուղղակի և արագ ուղեւորութիւն

Տրապիզոն, Պաթում եւ Փոթի երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Լա Մէքսիք, որ մայիս 9ին Մարսիլիայէն պիտի մեկնի եւ մայիս 16ին Կ. Պոլսէն պիտի մեկնի։

Մարսիլիա երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Լա Մէօզ։

Նաւողչէքի, ուղեւորութեան եւ այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակատարն
ԼՈՐԱՆ ԲԸՊՈՒԼ
Մումհանէ փողոց, թիւ 114

ՓԱՓԱՅԱՆԻ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվըրբուլ, Միջերկրական և Օտեսայի մէջ կանոնաւորապէս բանող

ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Անուանք	Թոնոյ	Նաւապետք
Ալա Սաքքա	3,000	
Արմաթ	2,500	Ռոճըրս
Արքատի	2,500	Քրուիքշանք
Լոտանի	2,500	Ուիլքս
Մասսիլիա	3,500	Մարշ
Բուլկար	2,800	Ֆօթըրճիլ

Այս շոգենաւք կին ճամբորդներ ալ ունին։

Ընկերութիւնն օրինաւոր գներով վաճառք կ'ընդունի Եւրոպական երկիրներու եւ Ամերիկայի համար։

Ամեն դիւրութիւն եւ հանգստութիւն կը տրուին ուղեւորաց։

Դիմել առ ԴԱՆԻԷԼ, ԲԱԲԱ ԵՒ ԸՆԿ.
Գործակալք

ԱՐԴՈՒԿ

Այս ձեւ արդուկներուն (ութիւ) ամենէն ընտիր տեսակն, որուն մէջ կրակը չմարիր, եւ միօրինակ կը գործէ չերմութեան աստիճանը նոյն պահելով, եւ ընտանեաց գործածութեան խիստ յարմար. Կայ նաեւ դերձակաց գործածութեան համար նորաձեւ արդուկներ, որք աժանագին կը ծախուին կարին ձիկէրճեան եւ ընկ. Ամերիկեան վաճառատունը։

ՔԻՆՆԱՐՏ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որք կանոնաւորապէս կը բանին Լիվըրբուլ և Միջերկրականի մէջ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք
Օրանթօ	7,000	Մալթա
Աթլաս	3,000	Մարոքքօ
Ալֆէֆ	3,000	Նաբոլի
Պոտնիա	4,600	Բալմիրա
Պալմիրա	3,800	Բարթիա
Պալէրմօ	2,500	Բօմփէյ
Պրէթիչ Քուին	1,200	Սեփէա
Սեֆալոնիա	5,000	Սէթիա
Քորսիքա	4,700	Սամարիա
Շերբուրկ	2,000	Սամօթրի
Տէմերարա	2,500	Սէրփա
Կուպա	4,000	Թարֆա
Քէտար	2,500	Թէրիֆա
Մարաթոն	3,000	

Մարոքքօ շոգենաւը, նաւապետ [illegible], Լիվըրբուլէն հասաւ [illegible] վաճառք բերելով եւ ի մօտոյ [illegible] Լիվըրբուլ պիտի երթայ։

Ստորագրեալս արտօնութիւն ճանբորդ եւ վաճառք ընդունիլ [illegible] քի եւ Պոսդընի, ինչպէս նաեւ [illegible] եալ-նահանգաց ուրիշ կողմերու [illegible] մար օրինաւոր սակագներով։

Դիմել առ

ԹՈՄԱՍ Զ. ՃՕԼԻ, Գործակալ
թիւ 1 Քիւչիւք Հալիլ փողոց
Ղալաթիա

VICHY
ՎԻՇԻ

ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՋԵՐՄՈՒԿ[illegible]

(Ֆրանսա, է ֆառառն Ալլիէ)

Սեփականութիւն Ֆրանսական [illegible] նութեան.

SAISON DES BAINS

ԵՂԱՆԱԿ ԲԱՂՆԵԱՑ

Վիշիի հաստատութեան [illegible] Եւրոպիոյ ամենէն լաւ զետեղ[illegible] ւին է ամեն տեսակ բաղնիք [illegible] կը գտնուի ի դարմանումն ՍՏ[illegible] ԼԵԱՐԴԻ ՓԱՄՓՈՒՇՏԻ [illegible] թեանց, ՄԻՕԶՈՒՏԻ, ՇԱՔԱ[illegible] ՑՕԴԱՑԱՒԻ, ՄԻԶԱԿԱՆ ՔԱՐ[illegible]

Մայիս 15էն սկսեալ մինչեւ [illegible] օր զբօսարանին մէջ Թատրոն [illegible] ւագերգութիւն. — Պարահանդէս [illegible] րաժշտութիւն. — Ընթերցատ[illegible] կանանց յատկացեալ սրահ. — [illegible] խաղերու, խօսակցութեան եւ [illegible] խաղերու։

Բոլոր երկաթուղիք Վիշի[illegible]

Ամեն տեղեկութեանց համ[illegible] մել ու է Ընկերութեան, Պոմ[illegible] մարթր, թիւ 22, ի Փարիզ։

HUILE DE HOGG

ՄՕՐԻՒ ՁԿԱՆ ԲՆԱԿԱՆ ԻՒՂ

Որոյ ազդուութիւնն հաստատուած է 25 էն աւելի տարիներու փորձով հետեւեալ հիւանդութեանց համար. կուրծքի հիւանդութիւն, թոքախտ, թոքառաջից հիւանդութիւն, հազբուխ, յամառ հազ, խոյլ, ուշային դեղձերու ուռոյցներ. մորթի հիւանդութիւնք, սրքեւն, սպիտակ դաշտան, ընդհանուր տկարութիւն ևայլն. Նաև տկար և փափկակազմ տղաքները զօրացնելու համար շատ դիւրաւ կը խմուի:

Օգուշանալու է սովորական իւղերէն և մանաւանդ անոնցմէ որ շահավետական նպատակներով բնական իւղերու տեղ և իբր թէ անոնցմէ աւելի ազդութիւն և ախորժ համ տալու համար շինուած են: Այն իւղերն ուրիշ բանի չեն ծառայեր բայց միայն ստամոքսը ընդդունայն զզուելու և հոյնեցնելու. երբեմն շատ վտանգաւոր ևս կրնան ըլլալ:

Բնական և զուտ ձկան իւղ գտնելու ապահովութեան համար պէտք է գտնել ՀՕԿԻ ԻՒՂԸ, որ եռանկիւնի շշերով կը ծախուի: Պահանջել հօկի անունը և Բարիզի բժշկական ձեմարանին քիմիական գործոց գլուխ Պ. Լըսիւէօրի վկայութիւնը որ իւրաքանչիւր շիշի էթիքէթին վրայ կը գտնուի: Տէլլա Սուտայի և այլ Պոլսոյ համբաւաւոր դեղավաճառաց քով կը գտնուի:

1883 տարւոյ յունուար 1 էն սկսեալ հօկի մօրիւ ձկան բնական իւղի շիշերուն էթիքէթներուն վրայ Գաղիոյ կառավարութեան կնիքն պիտի գտնուի ուրեմն այս մասին ուշադրութիւն ընելու է:

դրօշմաւորի նշանը:

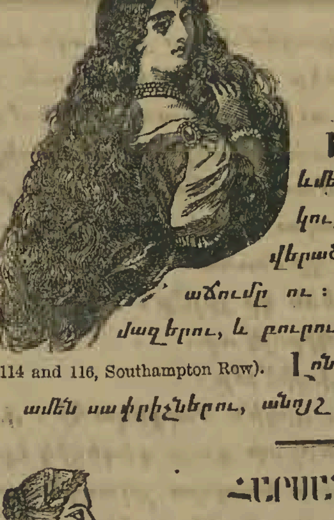

Աշխարհքի զարմանալիքը:

Համաշխարհային Մազի Նորոգիչը.

ՏԻԿԻՆ Ս. Ա. ԱԼԼԷՆԻ

Իրաւցունէ ինքն իսկ գերածայր կատարելութիւն, որով ամէն անգամ որ ուզուի կրնայ մազերը իրենց առջի գեղեցկութեանը դարձուիլ, ու իրենց թարմ գոյնին ու փայլին վերածուիլ: Կընորոգէ մազերուն կենդանութիւնը, ոյժը և աճումը ու: Ոչ ուտով մէկդի կ'ընէ թեփը: Ընտիր նորոգիչէ մազերու, և բուրում մըունի զմայլելի և առատ: Գլխաւոր մթերանոցը Լոնտոն է (114 and 116, Southampton Row). Նոյնպէս Բարիզ ու Նիւ Եօրք: Կըվաճառուի ամեն սափրիչներու, անոյշ իւղագործներու և անգլիացի դեղագործներու քով:

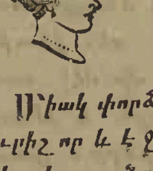
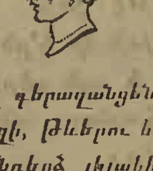

ՀԱՐՄՆԵԿԱՆ ՇՈՒՇԱՆԱՓՈՒՇԻ.

ԳԵՂԵՑԿԱՑՈՒՆԵԼՈՒ ՄԱՐՄՆՈՑ ԳՈՅՆԸ ՄԻՇՏ ԾԱՂԿԱՓԹԻԹ, ՄԻՇՏ ԹԱՐՄ։

Միակ փորձ մը բաւ է համոզել ամեն Տիկին որ այս ծաղկընթը կը գերազանցեն ուրիշ որ և է ջուր երեսի փոշի: Քանի մը վայրկեանի մէջ երեսի, վզի, թեւերու և ձեռքերու քնքուշ փափկութիւն և մարմարինի ճերմկութիւն, հանդերձ լուսալի և փարթի անոյշ գունովն ու հոտով: Մէկդի կ'ընէ թեփը, երեսի ցանը արեւայրուքը, և ամեն բրտութիւն և բիծ: Գլխաւոր մթերանոցը Լոնտոն է (114 and 116, Southampton Row). Նոյնպէս Բարիզ ու Նիւ Եօրք: Կըվաճառուի սափրիչներու, անոյշ իւղագործներու և անգլիացի դեղագործներու քով:

ԿԵԱՆՔ, ԱՃՈՒՄՆ և ԳԵՂ ՄԱԶԵՐՈՒ։

ՄԷԼՐՕԶ

ՄԱԶԵՐՈՒ ՄԷԿ ՀԱՏԻԿ ՆՈՐՈԳԻՉ.

Իր մէջը կը բովանդակէ ամեն յատկութիւն որով առատ մազ մը, որ "Բնութեան գեղեցիկ Պսակն" է, կրնայ պահպանուիլ ու նորոգուիլ. Մէլրօզը ներկ չէ: Մէլրօզ գործածէ, երբ որ մազերու դէմը ճերմակ ըլլայ կամ ճերմըկին: Մէլրօզ գործածէ, երբ որ մազերդ սկսին թափիլ, և կամ երբ որ թեփոտին: Կը վաճառուի երկու չափ շիշով, ամեն դեղագործներու քով և անոյշ իւղագործներու: Գլխաւոր մթերանոցը Լոնտոն է (114, Southampton Row). Նոյնպէս Բարիզ ու Նիւ Եօրք:

☞ Տիկին Ս. Ա. Ալլէնի "Համաշխարհային Մազի Նորոգիչը" "Հարմնեկան Շուշանափուշը" և "Մէլրօզ Մազերու Նորոգիչը" կը վաճառուին:

Կ. Պոլիս Ս. Քանզիւք եղբարց քովն Ֆարմասի Պրիթանիք Բերա Մեծ փողոց և Էտմընտ Քարիւէնայի քով, Անգլիական մթերանոց, Եւ.Քուէք Գալաթըրըմ Ղալաթիա։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա 27 ապրիլ

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ

(Օսմ. ոսկին 100 ղրուշի հաշուով)

Լոնտրա 3 ամիս, ղրշ. 110,30 առ	Անգլ. լիր
Փարիզ 3 » Ֆր. 22,82 1/2 առ	Օսմ. լիր

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

Օսմ. Քօնսօ պոգուեցա. (գ. կ.)		13,3
բաշուեցա.		13,2
կէս օրին		13,2
Եգիպտ. միաց. բաց. ոսկի (գ. կ.)		81,7
		Անգլ. լիր
Սուփէրիէօ ձէնէրալ 6 0/0		5, 3
» Օթոման		4, 0
Կ. Պոլսոյ Պանքան		8.12
Քրէտի ձէնէրալ 5 0/0 Օսմ. լիր		7.
Փոխ. 1865 (Մուհթա.) 6 0/0 Ֆր.		77
» 1865 » 6 0/0		74.
» 1869 (Բէնտար) 6 0/0		64.50
» 1872 (Պօն տիւ Թրէզոր)		23.
» 1873 (Բէնտար) 6 0/0		59.
Ռումէլիի երկաթուղի		57,50
Լաուրիում	(գ. կ.)	178.
Թրամուէյ	Օսմ. լիր	330.
Թիւնէլ	»	1000
Հէյտարփաշա		30
Ռէժի	—	—

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

(Օսմ. ոսկին 100 ղրշէն)

	Ղրշ.
Անգլիական ոսկի	110 6
Գ. դահեկան »	87 32
Ռու[illegible]	90 21
Գոլոնիա	31 50
Գոռազան ծեցալի (ղարիբ)	912
» արծաթ (նոր)	91
Մէճիտիէի տարբերութիւն	108 16
Լիգենոյ	103 20
Չիւնգէոյ	103 10
Մէթալիք	101 20

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտրա 8 մայիս.

Անգլ. Քօնս.	102 13/16
Օսմ. »	11 1/2
Փոխ. 1865	14 3/8
» 1869	12 5/8
» 1871	73 7/8
» 1873	23 1/2
» 1875	11 3/8
» 1877	85 3/4
Պանք Օթոման	20
Ռուս. փոխ. 73ի	87 1/2
Եգիպտ. միացեալ	73 1/8
» արտօնեալ	95
Տայրա Սանիէ	72 1/2
Փոխ. Ռօշիլտ	97 1/4
Փոխանակագիր Հնդկաց վրայ	

Փարիզ 8 մայիս

Գաղղ. Քօնս. 3 0/0		109 40
» » 5 0/0		79,85
Օսմ. Քօնս.		11,75
Փոխ. 1865	Ֆր.	
» 1869		
» 1873		56
Օսմ. Երկաթուղի		55 75
Պանք Օթոման (գ. կ.)		760,
Քրէտի Լիոնէ (գ. կ.)		557 50
Ռուս. փոխ. 5 0/0 (1877)		93,25
» Արեւելեան		—
Իտալ. Քօնս		92,20
Եգիպտ. միացեալ		380,
Փոխանակագիր Լոնտ. վրայ		25,22

Վիէննա 8 մայիս

Փոխ. Լոմպարտ վրայ	119,5
Ռումէլիի երկաթուղի	26,50

ԿԷՑ ՕՐ 4,81

ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆ

NORTH BRITISH AND MERCANTILE
Insurance company

ՆՈՐԹՀ ԲՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԷՐՔԸՆԹԱՅԼ

Լոնտոնի և Էտինպուրկի ապահովութեան ընկերութիւն Անգլ. Լիր.

Բաժանորդագրեալ դրամագլուխ	2,000,000
Վճարեալ դրամգլուխ	500,000
Պահեստի դրամ հըրդեհի ծիւղէն գոյացեալ	1,218,495–1,718,495
1881ին զուտ հասոյթը	1,024,460

NORTHERN
Assurance company

ՆՈՐԹՀԸՐՆ

Լոնտոնի և Էպէրտինի ապահովութեան ընկերութիւն [illegible]

Բաժանորդագրեալ դրամագլուխ	[illegible]
Վճարեալ դրամգլուխ	150,000
Պահեստի դրամ հըրդեհի ծիւղէն գոյացեալ	380,000
Զուտ հասոյթ 1878ի	

Ստորագրեալք իրենց բազմաթիւ յաճախորդաց և այս քաղաքիս [illegible] հասարակութեան կը ծանուցանեն թէ իրենք վերոյիշեալ երկու ընկեր[illegible] միացեալ գործակատար ընտրուած ըլլալով, այնպիսի դրութեան մը մէջ [illegible] նուին, որով հրդեհի դէմ ապահովութեան մեծ դիւրութիւններ կը մատ[illegible]

Ապահովութեանց կարգադրութիւնները կը բաշխեն երկու ընկեր[illegible] մէջ համեմատական բաժանումէ մը, և այսպէս ապահովութեան և գի[illegible] ստեղծելովն՝ Ընկերութիւնս ալ կրնայ աւելի մեծագումար ապահովու[illegible] նողներու ինքզինք ներկայացնել։

Գրեթէ ամեն կարգի վտանգաւոր ապահովութիւնք կրնան ընդունիլ[illegible] Բերայի, Ղալաթիոյ և Պոլսոյ մէջ, նոյնպէս մօտակայ քաղաքները, գիւ[illegible] գաւառները։

MARITIME
Insurance Cie limited of Liverpool

Capital Lt. 500,000

ՄԱՐԻԹԱՅՄ

Ծովային ապահովութեան ընկերութիւն

Դրամագլուխ 500,000 Անգլ. լիրա

Ստորագրեալք, շոգենաւերը, առագաստանաւերն և անոնց մէջ [illegible] ներն ու կարասիները խիստ օգտակար պայմաններով ապահովելու [illegible] ստացած են ընկերութեան կողմէ։

Գիներուն և այլոց վրայ տեղեկութիւն ստանալ ուզողը պէտք է դիմէ [illegible] աթիա Քոմիսիոն խանի անկիւնը՝ երկաթէ կամուրջին վրայ նայող [illegible] և Տնօրէն ամեն գործառնութեանց Գործակատարն յիշեալ Ընկերու[illegible]

ԳԱՌՆԻԿ Ց. ՍԵՐՈԲԵԱՆ ՃՕՆ ՐԱՈՒԼ